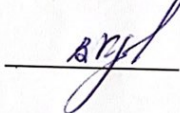

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра обліку та консалтингу**

Затверджено
Вченою радою ФПСОА
протокол від 14.09.2022 р. № 2

Голова вченої ради ФПСОА

В.М. Краєвський

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ДИСЦИПЛІНИ
«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ
(ОРГАНІЗАЦІЄЮ, УСТАНОВОЮ)»**

підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
(заочної форми навчання)
галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
освітні програми: «Облік і оподаткування в управлінні підприємницькою
діяльністю», «Державний аудит; судово-економічна експертиза у фінансових
розслідуваннях», «Управлінський облік та бізнес-аналітика», «Податкове
консультування»
Статус дисципліни: обов'язкова

Ірпінь 2022 р.

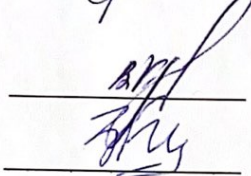
Методичні рекомендації до організації самостійної роботи складені на основі робочої програми навчальної дисципліни «Бухгалтерський облік в управлінні підприємством (організацією, установою)», затвердженої Науково-методичною радою Університету від 18.08.2022 р. протокол № 7.

Укладач:

О.П. Колісник, доцент, к.е.н.

Рецензенти:

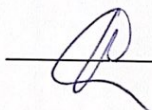

В.М. Красвський, професор, д.е.н.

Б.М. Занько, доцент, к.е.н.

Розглянуто і схвалено кафедрою обліку та консалтингу, протокол № 3 від «02» вересня 2022 р.

В.о. завідувача кафедри

О.П. Колісник, доцент, к.е.н.

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Пояснювальна записка	5
2. Тематичний план	6
3. Перелік тем для самостійного опрацювання курсу	7
Перелік завдань для самостійного вирішення	25
приклади рішення типових завдань	29
4. Перелік питань для самоконтролю	40
5. Перелік питань до контрольних заходів	41
6. Порядок оцінювання знань	44
7. Список літератури	45

ВСТУП

Ефективне управління підприємством неможливе без своєчасної інформації щодо стану майна, власного капіталу підприємств, формування доходів і витрат, нарахування та сплати податків, а також про його реальний фінансовий стан. Бухгалтерський облік є важливим елементом структури управління і сприяє підвищенню його якості. Ефективність системи бухгалтерського обліку залежить від розумного прийняття управлінських рішень, що базуються на правдивій бухгалтерській інформації щодо формування доходів і витрат, достовірного визначення податків і платежів та своєчасної їх сплати до бюджету та формування інформації відповідно до національних і міжнародних стандартів обліку та звітності.

У зв'язку з такими змінами, зростають вимоги до підготовки фахівців з економічних професій, в тому числі і спеціалістів з бухгалтерського обліку та оподаткування, які повинні вміти використовувати облікову інформацію для підготовки і прийняття управлінських рішень.

Методичні вказівки для організації самостійної роботи студентів заочної форми навчання з дисципліни «Бухгалтерський облік в управлінні підприємством (організацією, установою)» складені на основі програми та робочої програми затвердженої в 2022 році.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістовних модулів:

1. Роль і місце бухгалтерського обліку в інформаційній системі управління підприємством
2. Облік в управлінні витратами, активами, пасивами, господарськими процесами, фінансовими результатами та підготовка управлінських рішень в діяльності підприємства
3. Бухгалтерський облік в управлінні ризиками та витратами в екологічній та соціальній сферах

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Ринкові перетворення, які відбулись в соціально-економічному житті нашої країни, висунули потребу більш предметно займатись стратегічним управлінням. Якщо раніше стратегічне управління було, здебільшого, прерогативою держави, то сьогодні - це важливий аспект ефективної діяльності кожного підприємства. У зв'язку з такими змінами, зростають вимоги до підготовки фахівців з економічних професій, в тому числі і спеціалістів з бухгалтерського обліку, які повинні вміти використовувати облікову інформацію для підготовки і прийняття управлінських рішень.

Ефективне управління підприємством неможливе без своєчасної бухгалтерської інформації про його реальний фінансовий стан. Бухгалтерський облік є важливим елементом структури управління і сприяє підвищенню його якості. Ефективність системи бухгалтерського обліку залежить від розумного прийняття управлінських рішень, що базуються на правдивій бухгалтерській інформації, яка направлена на отримання доходів підприємства.

Мета самостійної роботи дисципліни: формування у студентів спеціальних знань з методики та організації підготовки обліково-аналітичної інформації, як основи для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на всіх рівнях управління підприємством.

Відповідно до мети визначено завдання самостійної роботи з дисципліни «Бухгалтерський облік в управлінні підприємством»:

Основними завданнями самостійної роботи з вивчення дисципліни є розуміння концептуальних засад використання бухгалтерського обліку як інформаційного джерела для управління підприємством, набуття вмінь побудови та трансформації бухгалтерського обліку в системі управління підприємством.

Самостійна робота з вивчення дисципліни передбачає можливість оволодіння студентами знаннями з ведення бухгалтерського обліку на підприємствах, його раціональної організації та методики, проведення оцінки господарської діяльності та прийняття управлінських рішень у процесі господарської діяльності.

Зміст самостійної роботи полягає у опрацюванні та підготовці конспектів з кожної теми відповідно до запропонованих питань, розробці форм з управлінської звітності за окремими об'єктами, а також виконання завдань з різних господарських ситуацій на основі поданих примірних розрахунків до кожної теми. Крім того до кожної задачі необхідно надати обґрунтований висновок та запропонувати конкретні управлінські рішення. Виконані роботи подаються окремо в зошиті на аркушах паперу, скріплених і підписаних. Викладач оцінює роботу студента відповідно від 0 до 30 балів.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

№ з/п	Змістові модулі	Кількість годин				
		Всього	Лекції	Семінарські (практичні) заняття	ІКР	СРС
Т. 1	Сутність і місце облікової інформації в управлінні підприємством	20	1	-	-	19
Т. 2	Бухгалтерський облік в інформаційній системі управління підприємством	19	-	-	-	19
Т. 3	Принципи, методики і техніка підготовки управлінської бухгалтерської звітності	21	1	1	0,5	18,5
Т. 4	Оцінювання очікуваних витрат для прогнозування та прийняття управлінських рішень	13	1	1	0,5	10,5
Т. 5	Бухгалтерський облік в управлінні вартістю підприємства та збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством	11	1	-	-	10
Т. 6	Бухгалтерський облік в управлінні необоротними активами	14	1	1	-	12
Т. 7	Бухгалтерський облік в управлінні оборотними активами	14	1	1	-	12
Т. 8	Бухгалтерський облік в управлінні власним капіталом і зобов'язаннями	12	-	-	-	12
Т. 9	Бухгалтерський облік для прийняття екологічних і соціальних рішень	14	-	-	-	14
Т.10	Бухгалтерський облік в управлінні ризиками підприємства і якість облікової інформації в бухгалтерському обліку	12	-	-	-	12
Контрольний захід – тестування, виконання практичних вправ за рахунок практичних занять						
Разом годин з курсу		150	6	4	1	139

3. ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ КУРСУ

Тема 1. Сутність і місце облікової інформації в управлінні підприємством

1.1. Сутність облікової інформації

1.2. Порядок формування економічної інформації, її класифікація.

1.3. Організація та технологія обробки облікової інформації та використання її в управлінні

1.4. Аналіз варіантів прийняття альтернативних управлінських рішень діяльністю підприємства

1.1. Сутність облікової інформації

Інформація – це форма відображення, передачі відомостей про об'єкт у просторі й часі, один із найважливіших природних ресурсів і одночасно суспільне надбання, адже розвиток людства – результат освоєння, обробки та використання інформації

Ядром економічної інформації підприємства є **облікова** інформація. Це пов'язано з тим, що вона повніша, точніша й оперативніша і достовірніша за будь-яку іншу. Вона моделює як зв'язки підприємства з навколишнім середовищем, так і його внутрішню структуру, дає можливість розподіляти права виконавців та їхню відповідальність за економічну ефективність.

Облікова інформація відповідає таким принципам:

а) багатократність використання;

б) концентрація, тобто обираються тільки суттєві ознаки;

в) штучність – інформацію створюють люди (облікові працівники), вона не виникає природно, тобто сама по собі;

г) цілеспрямованість, тобто інформація відповідає визначеним завданням;

д) аналітичність, тобто здатність надавати не лише зафіксовані в документах дані, а й підсумкові, розрахункові, додаткові

Для того, щоб облікова інформація була корисною, вона має бути достовірною і значимою.

1.2. Порядок формування економічної інформації, її класифікація.

Бухгалтерський облік є основною частиною інформаційної системи в управлінні підприємством.

За даними бухгалтерського обліку здійснюється планування, організація процесу виробництва (торгівлі, надання послуг тощо), забезпечення ресурсами, мотивація виробляти (продавати, будувати, ремонтувати, закуповувати тощо), координація, а також проводиться контроль за всіма господарськими процесами.

1.3. Організація та технологія обробки облікової інформації та використання її в управлінні

Облікова інформація характеризується складною структурою.

Мінімальною структурною одиницею, яка не підлягає подальшому смислому поділу, є реквізит. Розрізняють два види реквізитів: реквізити-ознаки та реквізити-основи.

Прикладом реквізитів-ознак може слугувати номер документа, назва матеріалу, постачальника і т. і., а реквізитів-основ – кількість матеріалів, що надійшли, сума і т. і.

Реквізити-ознаки і реквізити-основи самостійного економічного значення не мають, тому їх використовують лише для повної характеристики об'єкта обліку.

Кожний реквізит-основа разом з кількома реквізитами-ознаками утворюють інформаційну сукупність, яку називають *економічним показником* (наприклад, один рядок предметної частини будь-якого документа). Один або кілька економічних показників утворюють носій економічної інформації – документ.

Впорядкування бухгалтерського обліку і автоматизоване складання різноманітних зведених і звітних документів по всьому комплексу завдань обліку матеріальних і трудових ресурсів підприємства дозволяє:

а) підвищити точність і достовірність даних про господарську діяльність як окремих підрозділів, так і підприємства в цілому;

б) скоротити терміни подання необхідної інформації керівництву підприємства;

в) механізувати працю рахункових працівників;

г) уніфікувати первинні документи і скоротити їх кількість

1.4. Аналіз варіантів прийняття альтернативних управлінських рішень діяльністю підприємства

Управлінське рішення – це вибір однієї з можливих альтернатив впливу на керовану систему, в якій із певного числа варіантів вибирається найоптимальніший (найкращий).

Рішення – один з необхідних моментів вольової дії і способів його виконання. Вольова дія припускає спочатку усвідомлення цілей і засобів дії, уявне здійснення дії, уявне обміркування основ, що говорять “за” чи “проти” його виконання і т. п. Цей процес завершується прийняттям рішення.

Ухвалити рішення – це складова частина будь-якої управлінської діяльності.

Прийняття ефективного рішення є передумовою забезпечення конкурентоспроможності діяльності підприємства на ринку, формування раціональних організаційних його структур, проведення правильної кадрової політики та ефективного використання як виробничих потужностей, так і ресурсів підприємства, а також регулювання соціально-психологічних відносин на підприємстві.

Економіка визначає правила раціональної поведінки людей в задачах вибору, тобто варіанти їх дій в тих чи інших умовах. Варіанти дій мають ще іншу назву – альтернативи. Альтернативи – невід’ємна частина проблеми прийняття рішень. Для постановки задачі потрібно мати хоча б дві альтернативи

Тема 2. Бухгалтерський облік в інформаційній системі управління підприємством

2.1. Бухгалтерський облік – джерело інформації для прийняття управлінських рішень

2.2. Облікова політика як сукупність принципів, методів та процедур, які використовуються при управлінні підприємством.

2.3. Управлінський облік в системі управління рішеннями

2.4. Значення даних аналітичного обліку при формуванні інформаційного забезпечення при прийнятті рішень

2.1. Бухгалтерський облік – джерело інформації для прийняття управлінських рішень

Бухгалтерська інформація – джерело прийняття управлінських рішень. Роль і функції обліку в системі управління. Формування інформації на синтетичних рахунках та відображення її у фінансовій звітності. Формування інформації щодо нарахування податків і зборів і їх своєчасності сплати до бюджету

Контрольна функція полягає у необхідності здійснення методами бухгалтерського обліку контролю за збереженням та ефективним використанням ресурсів, виконанням планових завдань, дотриманням чинного законодавства й умов угод і контрактів.

Інформаційна функція бухгалтерського обліку полягає у забезпеченні керівництва як структурних підрозділів, так і підприємства в цілому інформацією, необхідною для здійснення контролю, планування і прийняття оперативних управлінських рішень.

Управлінське рішення і схема його прийняття на основі бухгалтерських даних:

Загальна схему прийняття рішення включає такі елементи:

1. Мета - підвищення ефективності господарських процесів. При цьому бухгалтерські дані покликані виявити проблеми управління ними (тобто процесами), тому не випадково облік передбачає систему рахунків, при якій кожен рахунок стає вікном, крізь яке веде спостереження адміністрація; баланс виступає загальним цільовим документом, що оцінює ефективність управління.

2. Кошти - ресурси, які дозволяють вирішити проблему, тобто перейти від існуючої ситуації до бажаної.

3. Ймовірність вирішення проблеми при наявних засобах (тут мова йде про суб'єктивну ймовірність, що вимірює ступінь впевненості фахівця в правильності свого рішення).

4. Визначення часу, необхідного для вирішення проблеми: чим більше цей час, тим більше можлива помилка рішення.

5. Вироблення рішення включає з'ясування ситуації, обробку даних, аналіз управлінських альтернатив, вибір оптимального варіанту і його реалізація.

6. Контроль виконання - найважливіший елемент успішного керівництва.

7. Оцінка практично реалізованого рішення та виявлення нових можливостей, пов'язаних з виникненням нової господарської ситуації.

2.2.Облікова політика як сукупність принципів, методів та процедур, які використовуються при управлінні підприємством. Облікова політика як сукупність принципів, методів та процедур, які використовуються при управлінні підприємством. Особливості облікової політики на підприємстві відповідно до наказу Про облікову політику

Метою формування облікової політики є одержання максимального сумарного ефекту від діяльності підприємств. При формуванні мети облікової політики необхідно враховувати фінансову, інвестиційну, амортизаційну політику конкретного підприємства. Таким чином, визначення мети облікової політики повинно конкретизуватися з огляду особливостей діяльності суб'єктів господарювання.

Головне призначення облікової політики - установити оптимальні для конкретного підприємства методи обліку та на їх підставі скласти фінансову звітність, що відповідає якісним характеристикам, встановленим НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-ХІУ та НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73 – *облікова політика* представляє собою сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства від 27.06.13 р. №635 трактують облікову політику як елемент системи організації бухгалтерського обліку на підприємстві.

Облікова політика – це сукупність облікових принципів, методів, процедур та заходів для забезпечення якісного, безперервного проходження інформації від етапу первинного спостереження до узагальнюючого — формування звітності.

Облікова політика дозволяє вирішувати тактичні та стратегічні завдання суб'єкта господарювання і в цьому сенсі виступає механізмом впливу укладачів фінансової звітності на рішення, що приймають на основі її інформації користувачі звітності.

Облікова політика підприємства містить основні складові: організаційний, технічний та методичний аспекти.

2.3.Управлінський облік в системі управління рішеннями. Управлінський облік як облік факторів, обставин та умов, що впливають на виробничо–господарську діяльність підприємства. Основні види управлінських рішень та підходи до формування та аналізу обліково-аналітичної інформації, необхідної для їх прийняття. Порядок надання інформації для прийняття рішень в управлінні підприємством. Підготовка управлінських рішень на основі даних управлінського обліку. Перевірка ефективності виконання прийнятих рішень Використання даних управлінського та оперативно-технічного обліку як підсистеми бухгалтерського обліку.

Для того, щоб система управління ефективно функціонувала вона повинна одержувати якісну інформацію до якої пред'являються певні вимоги, перш за все вимога про те, що вона повинна задовольняти потреби користувачів інформації, які й визначають її корисність та ставлять до неї певні вимоги:

1) своєчасність надходження інформації, оперативність збору та швидкість обробки інформації повинна відповідати темпам мінливості конкретних елементів виробництва та господарських процесів;

2) суттєвість інформації: до кожної ланки управління повинна надходити лише така інформація, яка безпосередньо стосується конкретного завдання. Адже, проходячи зайві рівні управління, в інформаційному блоці накопичується зайва інформація, яка перекручує її зміст або ж зовсім змінює його, що може призвести до непередбачуваних подій;

3) економічність інформації: у процесі інформаційного забезпечення виникає проблема вибору між оперативністю отримання інформації з одного боку та її точністю, достовірністю якістю змісту з іншого, проте, якою б важливою не була інформація, ефект від її виникнення не повинен перевищувати витрати на її одержання;

4) конфіденційність інформації: надавати внутрішньому користувачеві лише таку інформацію, яка стосується конкретного його повноважень незалежного від рівня управління та спеціалізації підрозділу. Керівнику кожного рівня управління повинна надходити інформація тільки про ті процеси, на розвиток яких він безпосередньо впливає і за результати яких він несе відповідальність;

5) достовірність інформації: інформація повинна бути якісною, чіткою і достатньо обґрунтованою.

2.4. Значення даних аналітичного обліку при формуванні інформаційного забезпечення при прийнятті рішень. Значення даних аналітичного обліку з визначення суми податків, розрахунків з бюджетом, їх використання та накопичення для формування управлінської, податкової, фінансової та статистичної звітності.

Інформаційні потреби у формуванні управлінських рішень задовольняються за умови забезпечення комунікації систем управління. Реалізація цілей кожного рівня управління можлива за наявності достатньої оперативної та достовірної інформації. Необхідно організувати порядок задоволення інформаційних потреб управління в аналітичній інформації. *Для цього, також, необхідно провести декілька етапів:*

- *підготовчий* – відбувається збирання вихідної інформації з джерел формування первинних аналітичних даних;

- *обчислювальний* – процедура обробки сформованих аналітичних даних. Здійснюються різноманітні аналітичні розрахунки, що завершують формування аналітичної інформації.

- *процес споживання* – використання аналітичної інформації в оцінці та контролі за діяльністю структурних підрозділів.

Ця інформація містить багато систем, які дозволяють забезпечити необхідною інформацією одного менеджера або групу, що приймають рішення. Кожна підсистема містить механізм для обробки інформації та зворотного зв'язку.

У інформації повинні знайти відображення зв'язки між підрозділами та показниками в процесі їх формування. Витрати, які виникли на будь-якому рівні управління пов'язані з певним місцем виникнення витрат. А місце виникнення витрат це сегмент діяльності підприємства в якому виникають витрати, а витрати можуть виникати на кожному робочому місці. Якщо місцем виникнення витрат є цех основного виробництва, то виникають не тільки прямі витрати, але і накладні. Як правило витрати не збираються у розрізі робочих місць, а облік ведеться по більш укрупнених місцях виникнення витрат, які отримали назву центру виникнення витрат - це первинна аналітична одиниця в розрізі якої можливе планування, облік і контроль витрат.

При складанні та поданні фінансової, спеціальної та іншої звітності виникає потреба у використанні даних як синтетичного обліку, а особливо аналітичного обліку.

Форма фінансової звітності Баланс заповнюється на основі даних головної книги та оборотної відомості за синтетичними рахунками бухгалтерського обліку на основі НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Але при заповненні форм фінансової звітності балансу (звіту про фінансовий стан) звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і приміток до фінансової звітності.

Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал та Примітки заповнюються з використанням даних не тільки синтетичного обліку, але й даних аналітичного обліку. Від того на скільки правильно і достовірно, своєчасно сформовані дані аналітичного обліку та на стільки ця інформація відповідає даним аналітичного обліку, буде залежить достовірність фінансової звітності.

Статистична та спеціальна звітність використовує дані аналітичного обліку, але всю цю інформацію доцільно порівняти з даними синтетичного обліку та даними фінансової звітності на предмет відповідності.

Вся внутрішня звітність підприємства складається на основі даних тільки аналітичного обліку та використовується при прийнятті управлінських рішень адміністративним апаратом підприємства.

Тема 3. Принципи, методики і техніка підготовки управлінської бухгалтерської

звітності

3.1. Звітність підприємства та її інформаційне забезпечення

3.2. Принципи формування інформації та підготовки управлінської звітності

3.3. Методики і техніка розробки, підготовки та використання управлінської бухгалтерської звітності.

3.4. Використання бухгалтерської звітності в управлінні діяльністю підприємства та прийнятті управлінських рішень

3.1. Звітність підприємства та її інформаційне забезпечення

Звітність підприємства містить упорядковані, приведені до певної системи показники, що згруповані за певними ознаками з урахуванням тих чи інших чинників за напрямками діяльності.

Звітність підприємства – це, як правило типові форми, що затверджені відповідними органами державної влади та використовується для спостереження та накопичення інформації відповідними державними структурами та перевірки стану та господарської діяльності юридичних осіб, а також самими господарюючими суб'єктами та іншими користувачами для оцінки господарської діяльності.

Звітність підприємства має двосторонній характер, а саме: надає економічну інформацію як зовнішнім, так і внутрішнім користувачам. З одного боку вона адресована акціонерам та іншим зацікавленим особам даного підприємства, тобто фізичним особам та організаціям, які зацікавлені в отриманні достовірної інформації про стан та результат його діяльності, а з іншого боку, ця ж сама звітність використовується керівництвом (менеджерами) певного рівня підприємств для прийняття управлінських рішень.

3.2. Принципи формування інформації та підготовки управлінської звітності

Саме поняття «управлінська звітність» практично не відпрацьоване, часто для її позначення різні словоформи «внутрішня», «внутрішньогосподарська», але не розкривають власного чіткого тлумачення її змісту.

Одні виділяють в її тлумаченні лише мету, що полягає у наданні оперативної, релевантної інформації для потреб управління та адресність згідно з вимог управлінського персоналу.

Позиції інших полягають в ототожненні її змісту з оперативно-технічною звітністю, оскільки в останні роки термін «оперативно-технічний облік», який є джерелом складання такої звітності практично витіснений поняттям «управлінський облік».

Управлінська звітність – це внутрішня звітність, основна мета якої полягає у наданні оперативної, релевантної інформації у відповідності до вимог управлінського персоналу

3.3. Методики і техніка розробки, підготовки та використання управлінської бухгалтерської звітності

Збір та представлення облікової, аналітичної та нормативно-довідкової (планової) інформації відбувається незалежною особою, що є відповідальною за представлення такої інформації, а не за зміст (результати здійснених господарських операцій), що вона містить.

Крім того порядок складання внутрішньогосподарської (управлінської) звітності має бути розроблений за внутрішнім регламентом (положення, стандарт) підприємства за строками, періодичністю та систематизованою інформацією про економічні показники (елементи звітності) з використанням сукупності форматів, що є об'єктами управлінського обліку, об'єднаними єдиним економічним змістом

Управлінські звіти – це письмові або усні повідомлення відповідальних осіб о власних діях або виконаних дорученнях, тобто пояснення відповідальної особи щодо результатів у зоні його відповідальності. Представлення такої інформації здійснюється залежно від її змісту (відповідальною за результати здійснених господарських операцій) особи на підставі власної або облікової інформації та надається у разі здійснення відповідних господарських операцій або за потребою та поза їх системним зв'язком з результатами інших господарських операцій.

Таким чином управлінська, і, відповідно внутрішньогосподарська (управлінська) звітність відрізняється від управлінських звітів незалежним порядком її складання незалежними суб'єктами, що використовуючи розроблені і погоджені з відповідальними особами регламенти формують звітність про результати діяльності підприємства.

Основними даними для складання управлінської звітності є планова, нормативно-довідкова та фактична інформація аналітичного обліку.

Форма управлінської звітності повинна максимально розкривати *зміст* її показників та бути зрозумілою для конкретного користувача інформації – менеджера, для якого складений звіт. Зміст кожного звіту також розглядається в деякій мінімальній формі з врахуванням того, що дана звітність підлягає адаптації до конкретного виду економічної діяльності та конкретного підприємства, враховуючи, зокрема, його можливості по збору тієї чи іншої інформації.

Управлінська звітність повинна охоплювати дані за період, який дозволить найбільш повно провести аналіз діяльності підприємства та спланувати його майбутню роботу. Вона повинна задовольняти потреби управлінського персоналу в інформації, чітко розмежованій *за галузями діяльності та сферою компетенції та відповідальності* кожного менеджера.

3.4. Використання бухгалтерської звітності в управлінні діяльністю підприємства та прийнятті управлінських рішень

Національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку визначено склад та мету складання фінансової звітності.

Фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Мета фінансової звітності полягає в тому, щоб забезпечити користувачів інформацією для прогнозування, порівняння та оцінки можливостей підприємства приносити прибуток; для оцінки здатності адміністрації ефективно використовувати ресурси підприємства для досягнення мета діяльності. Показники діяльності слід вимірювати з урахуванням поставлених цілей.

Фінансова звітність повинна надавати інформацію про таку суспільно корисну діяльність підприємства, яка може бути визначена та описана або виміряна і яка важлива з точки зору ролі підприємства у оточуючому його соціально-економічному середовищі

Тема 4. Оцінювання очікуваних витрат для прогнозування та прийняття управлінських рішень

4.1.Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств.

4.2. Основні методи і технології бюджетування витрат та прогнозування прибутку підприємства.

4.3.Облік в управлінні доходами і витратами на виробництво продукції.

4.4.Узагальнення інформації про одержані доходи та використання її в управлінні

4.1.Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств

Функціонування та управління підприємством на ринку насамперед залежить від наявності інформаційного забезпечення, зорієнтованого на задоволення потреб управлінських структур та значною від процесів управління витратами. Успішний економічний розвиток будь-якого підприємства залежить від ефективного використання і перерозподілу виробничих та фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності, а також від оптимального рівня витрат на виробництво. Ефективність управління діяльністю виробничого підприємства зумовлена якістю інформації, що є в розпорядженні управлінців різного рівня. На рис.4.1 представлено значну частину економічної інформації, що отримують через систему обліку, яка традиційно вважається однією з функцій управління.

Функції управління взаємодіють і частково переходять одна в одну. Так, організація в формуванні та визначенні основних завдань, принципів та методів управління витратами. Планування забезпечує розрахунок оптимальних розмірів витрат для досягнення поставленої мети. Виявлення витрат та визначення їх розміру здійснюється в процесі обліку.

4.2. Основні методи і технології бюджетування витрат та прогнозування прибутку підприємства

Бюджетування – це процес планування майбутніх операцій підприємства та оформлення його результатів у вигляді системи бюджетів.

Бюджетне планування на підприємстві складається із двох етапів: 1) планування - розроблення бюджетів; 2) моніторинг (контроль за виконанням бюджетів)

У процесі бюджетування необхідно враховувати чинники: стадію життєвого циклу виготовлюваного продукту; постійні й змінні потреби по купців; рівень конкуренції; трудові ресурси; тенденції розвитку технології; рівень підприємницького і фінансового ризиків; потреби і ресурси виробництва; запаси на складі; вартість сировини, маркетингові й рекламні умови; ціноутворення на товари (послуги); моральне старіння товарів і послуг.

Бюджетування здійснюється "знизу догори" і "згори донизу". Бюджетування "знизу догори" (з рівня підрозділів) проводиться із залученням працівників підрозділів, під час складання бюджету "згори донизу" сформований бюджет передається керівництвом менеджером структурних підрозділів для його деталізації та розроблення рекомендацій

4.3.Облік в управлінні доходами і витратами на виробництво продукції

Бухгалтерський облік надає повну, достовірну інформацію про доходи підприємства за звітний період. Але, як передбачає ПСБО 15. Визнані доходи класифікуються в бухгалтерському обліку за такими групами: а) дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); б) інші операційні доходи; в) фінансові доходи; г) інші доходи

Для аналізу і прийняття управлінських рішень щодо доцільності випуску та реалізації тієї чи іншої продукції необхідно аналізувати складові за елементами витрат, що формують собівартість і порівнювати ці показники зі статтями калькуляції за одиницю продукції, а також доходи з витратами.

Крім того, необхідно аналізувати доходи і витрати за видами діяльності, за окремими підрозділами підприємства.

Оцінку доходів від інших видів діяльності необхідно аналізувати за кожним видом

НП(С)БО 1 визначено витрати, як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення власного капіталу. Для управління менеджером потрібні не просто витрати, а інформація про об'єкт витрат – продукцію, роботи, послуги, або вид діяльності підприємства, які потребують визначення, пов'язаних з їх виробництвом витрат.

Тема 5. Бухгалтерський облік в управлінні вартістю підприємства та збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством

5.1.Вартісний підхід в управлінні підприємством. Види вартості підприємства.

5.2.Підходи та методи оцінки вартості підприємства

5.3. Управління вартістю компанії. Принципи концепції вартості підприємства. Економічна додана вартість.

5.4. Збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством

5.1.Вартісний підхід в управлінні підприємством. Види вартості підприємства.

Важливим етапом при формуванні перспективних напрямів розвитку та ефективного управління підприємства є *комплексна оцінка рівня розвитку та визначення рівня надійності та ефективності системи стратегічного управління*, що дозволить зменшити негативний вплив нестабільного зовнішнього середовища.

Залежно від форми подання результатів і витрат розрізняють наступні *категорії ефективності*:

технічна ефективність – результати й витрати вимірюються в натурально-речовій формі;

економічна ефективність – результати й витрати оцінюються у вартісній формі;

соціально-економічна ефективність – ураховуються не тільки економічні, але й соціальні наслідки реалізації заходу.

Система показників ефективності повинна дати всебічну оцінку використання всіх ресурсів підприємства. *Система показників ефективності повинна:*

- відображати витрати всіх видів ресурсів;

- створювати передумови для виявлення резервів підвищення ефективності та стимулювати їх використання;

- забезпечення інформацією щодо ефективності всієї управлінської ієрархії;

- виконувати критеріальну функцію, тобто для кожного з показників повинні бути визначені правила інтеграції їх значень.

Вартість бізнесу – це вартість діючого підприємства або вартість 100 % корпоративних прав на діючому підприємстві.

Необхідність оцінки вартості підприємства виникає в наступних випадках:

- у ході прийняття рішень щодо доцільності інвестування коштів у підприємство;
- при реорганізації підприємства;
- при банкрутстві чи ліквідації підприємства;
- при реалізації підприємства як цілісного майнового комплексу;
- при заставі майна підприємства та визначені кредитоспроможності підприємства;
- у процесі санації підприємства;
- при приватизації державних підприємств.

Метою оцінки вартості підприємства є визначення бази для складання передавального чи розподільчого балансу, для встановлення пропорції обміну корпоративних прав у тому числі при здійсненні операцій поглинання та приєднання, визначення вартості ліквідаційної маси, визначення реальної ціни продажу майна, визначення реальної вартості кредитного забезпечення, розрахунок ефективності санації, визначення початкової ціни продажу об'єкта приватизації.

Оцінка підприємства здійснюється, як правило, на базі ринкової вартості – ймовірної суми грошей, за яку можливі купівля – продаж об'єкта оцінки на ринку.

Нормативні та літературні джерела надають наступні **принципи**, яких необхідно дотримуватись при здійсненні **оцінки вартості підприємства**. До **основних** слід віднести: заміщення, корисності, очікування, зміни вартості, ефективного використання, розумної обережності оцінок, альтернативності оцінок.

У процесі оцінки вартості підприємства використовується певна кількість методів та способів оцінки.

У зарубіжній та вітчизняній практиці оцінки вартості майна найбільшого поширення дістали три методичні підходи до вартості оцінки підприємства:

- заснований на оцінці потенційних доходів підприємства;
- майновий (витратний);
- ринковий.

Показник вартості підприємства - це основний показник, який дозволяє реалізувати інтереси всіх зацікавлених в результатах діяльності підприємства осіб оскільки він є комплексною характеристикою стану його діяльності, що враховує фінансові параметри, економічну ефективність та очікувані перспективи його розвитку, виступає орієнтиром, з яким власники та управлінський персонал узгоджують свої рішення.

Система управління вартістю підприємства передбачає використання сукупності методів, прийомів, способів та системи показників для оцінки вартості підприємства та здійснення подальшого впливу на неї, яка ґрунтується на інформації про різні аспекти його функціонування.

5.2. Підходи та методи оцінки вартості підприємства

Сучасні концепції вартісної оцінки підприємства досить різноманітні і базуються на розрахунку дисконтованих грошових потоків, що генеруються різними елементами капіталу, і середньозваженої його ціни. Серед найвідоміших концепцій можна виділити такі:

- вартості для акціонера - SHV (Share Holder Value);
- економічній доданій вартості - EVA (Economic Value Added);
- модель Ольсона - EBO (Edwards-Bell-Ohlson valuation model);
- ринкової доданої вартості - MVA (Market Value Added);
- вільних грошових потоків на акції - FCFE (Free Cash Flow to Eguity);
- вільних грошових потоків підприємства - FCFE (Free Cash Flow to the Firm);
- вільних грошових потоків на інвестований капітал - CFROI (Cash Flow Return on Investment).

Для оцінки вартості підприємства, залежно від наявної інформації про об'єкт оцінювання, можуть використовуватись різні підходи та методи, спрямовані на задоволення потреб різних груп користувачів інформації про вартість. У результаті поступового розвитку сфери професійних знань були сформовані **базові підходи до оцінки вартості підприємства** (затратний, дохідний, ринковий), які покладені в основу процедур оцінки вартості. Саме на вибір цих підходів до оцінки справедливої вартості акцентує **МСФЗ 13** «Оцінка справедливої вартості», який також вимагає

перегляду ринків для виявлення основних (або найвигідніших), аналізу найкращого і найефективнішого способу використання нефінансових активів, вибору найрелевантніших вихідних даних і методів оцінки.

5.3. Управління вартістю компанії. Принципи концепції вартості підприємства. Економічна додана вартість.

Новий напрям *управлінської діяльності* – *управління підприємством за вартістю* – виник на стику двох сфер знань – *оцінки та управління*

Базовим джерелом інформації для системи управління є система бухгалтерського обліку, що в подальшому знаходить свої відображення в фінансовій звітності підприємства. Оцінка є основним елементом бухгалтерського обліку, який дає змогу отримати інформацію про майно підприємства, його зобов'язання. Саме за допомогою оцінки бухгалтерський облік реалізує свою здатність до тлумачення інформації, перетворюючи вхідний потік у певну структуровану сукупність даних.

На сьогодні більшість вітчизняних підприємств оцінюють активи та зобов'язання використовуючи загальні методичні підходи визначенні відповідними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, які регулюють той чи інший об'єкт оцінки.

В умовах ринку, з розширенням та ускладненням зовнішнього середовища підприємства бухгалтерська інформація не може стовідсотково забезпечити інформаційні потреби користувачів. Значні труднощі при побудові системи бухгалтерського обліку, орієнтованої на забезпечення процесів формування та управління вартістю підприємства, обумовлені, множинністю підходів до розуміння вартості підприємства як економічної категорії (як понесених витрат, як ціни чи як цінності).

Однак, зважаючи на надійність та достовірність бухгалтерської інформації, історично сформовану технологію обробки облікових даних, її роль в управлінні, на відміну від інших видів інформації, залишається визначальною.

Необхідність в підвищенні якості облікової інформації спрямованої на забезпечення зростаючих потреб користувачів в аспектах управління вартістю підприємства обумовлює поступове переведення національних систем обліку на міжнародні стандарти, де домінують підходи до оцінки за справедливою вартістю.

Подальше використання міжнародних стандартів сприятиме удосконаленню методології облікової оцінки факторів генерування та руйнування вартості підприємства, обумовить модифікацію принципів бухгалтерського обліку відповідно до вимог, що висувуються до бухгалтерського обліку системою формування та управління вартістю підприємства.

В першу чергу мова йде про необхідність визначення реальної ринкової вартості активів та зобов'язань, що найбільш повно відповідає потребам управління вартістю підприємства.

Система даних бухгалтерського обліку повинна бути спрямована на врахування факторів генерування та руйнування окремих об'єктів оцінки вартості. Враховуючи, що фактори досить різноманітні підприємства повинні використовувати різні системи інформаційного забезпечення (бухгалтерський, управлінський, стратегічний облік тощо) управління вартістю підприємства, які передбачають застосування різних підходів до виявлення факторів вартості підприємства.

5.4. Збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством

У 90 х р. 20 стол. Дейвід Нортон і Роберт Каплан розробили збалансовану систему показників, що містить збалансований набір фінансових і не фінансових показників, які дають можливість отримати більш повну картину бізнесу. В основу системи покладено модель розробки збалансованої стратегії і переведення на операційний рівень діяльності, її ще називають BSC.

У фінансовій звітності активи не включають інформацію про нематеріальні та інтелектуальні активи, як продукти і послуги високої якості, зацікавлені і досвідчені працівники, передбачувані та керовані внутрішні процеси, лояльні, дисципліновані клієнти, які задоволені співробітництвом. Оцінка таких нематеріальних активів та використання їх можливостей є особливо важливою, оскільки в еру інформації вони значно важливіші для успіху діяльності ніж традиційні матеріальні активи. А оскільки точна і достовірна оцінка таких нематеріальних активів, як просування на ринок нового продукту чи послуги, потенційні можливості, досвід,

зацікавленість та гнучкість працівників, лояльність клієнтів, системи та бази даних є складним завданням, останні, ймовірно, не знайдуть свого відображення в бухгалтерському балансі та інших формах звітності. Але саме вони як сьогодні, так і в майбутньому є вирішальними для реалізації стратегії в певних умовах господарювання.

Тема 6. Бухгалтерський облік в управлінні необоротними активами

6.1. Облікова політика як інструмент управління показниками фінансового стану підприємства

6.2. Облік в управлінні необоротними активами

6.3. Облік в управлінні основними засобами

6.4. Облік в управлінні нематеріальними активами

6.1.Облікова політика як інструмент управління показниками фінансового стану підприємства

Облікова політика є важливим інструментом формування фінансової звітності та обов'язковим елементом фінансового обліку.

Згідно із Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" (ст. 8) формування облікової політики належить до компетенції власника або уповноваженого органу (посадової особи), який здійснює керівництво підприємством відповідно до установчих документів.

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого строку, але не менше трьох років, несе власник або посадова особа, яка здійснює керівництво підприємством.

Облікова політика підприємства передбачає вибір методики бухгалтерського обліку, яка надає можливість використовувати різні варіанти відображення фактів господарського життя у бухгалтерському обліку.

Іншими словами, облікову політику в широкому розумінні можна визначити як управління бухгалтерським обліком, у вузькому - як сукупність способів ведення обліку.

Встановлення нормативних меж, в яких здійснюється ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, їх закріплення у законодавчих документах є проявом політики держави в сфері бухгалтерського обліку.

Облікова політика як інструмент організації бухгалтерського обліку повинна забезпечувати взаємозв'язок методичної, технологічної, технічної і організаційної складових організації бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей діяльності підприємства

Облікова політика реалізується через об'єкти бухгалтерського обліку.

6.2.Облік в управлінні необоротними активами

Основна мета управління необоротними активами полягає у забезпеченні їх своєчасного оновлення та ефективного використання.

Необхідно постійно володіти інформацією не тільки про загальний про стан необоротних активів, їх рух, але й найбільш деталізованою інформацією про наявність тих чи інших активів, ефективність їх використання та можливість використання інформації для найбільш ефективного їх використання. Ця інформація залежить від аналітичності обліку та постійного контролю за ефективністю використання необоротних активів.

У процесі управління необоротними активами вирішуються такі завдання

:визначення можливих форм оновлення основних виробничих засобів на простій і розширеній основі;

визначення потреби в нарощування необоротних активів для розширення обсягів діяльності;

визначення можливих способів розширення основних виробничих засобів (будівництво, створення, купівля, оренда, лізинг);

забезпечення ефективного використання раніше сформованих та нововведених основних засобів та нематеріальних активів;

формування необхідних фінансових ресурсів для відтворення необоротних активів та оптимізація їх структури.

Організаційними формами оновлення виробничих засобів на простій основі є:
поточний ремонт - часткове оновлення основних засобів (фінансується за рахунок витрат виробництва);

капітальний ремонт - значне відновлення основних засобів і часткова заміна їх окремих видів;

придбання нових видів необоротних активів - заміна зношених основних засобів.

6.3. Облік в управлінні основними засобами

Відповідно до НП(С)БО 7 виділяють кілька критеріїв віднесення об'єктів до основних засобів: об'єкт бухгалтерського обліку повинен бути визнаний активом; використовуватись для чіткого визначених цілей; мати очікуваний строк корисного використання більш як один рік або операційний цикл (якщо він довший за рік); мати фізичну форму-бути матеріальним активом.

У бухгалтерському обліку суттєве значення має оцінка основних засобів. Зміни умов господарювання потребують нових підходів, принципів і методів до вирішення проблем відтворення факторів виробництва з посиленням акценту дослідження на оцінці основних засобів.

Важливим джерелом простого і розширеного відтворення є амортизація основних засобів та нематеріальних активів. Її формування пов'язано із основними стадіями кругообігу необоротних активів.

Управління використання основних засобів залежить як від інформаційного забезпечення управлінського персоналу, проведення контролю, аналізу ефективності використання, так і вмілого ефективного використання, організації їх обліку.

Тема 7. Бухгалтерський облік в управлінні оборотними активами

7.1. Облік в управлінні запасами

7.2. Оцінка методів обліку надходження та раціональної реалізації товарних запасів.

7.3. Оцінка організації та методика управління дебіторською заборгованістю

7.4. Облік в управлінні грошовими активами

7.1. Облік в управлінні запасами

Мета управління запасами – підтвердження законності господарських операцій щодо запасів та правильності відображення їх в обліку, а також ефективного та раціонального їх використання та дотримання підприємством вимог П(С)БО 9 «Запаси» та П(С)БО 16 «Витрати».

Предмет обліку в управлінні запасами – господарські процеси щодо прийняття управлінських рішень з операцій пов'язані з оприбуткуванням, наявністю, рухом, їх раціональним використанням та іншим вибуттям запасів, а також відносин, що виникають при цьому на підприємстві та за його межами.

Основними завданнями обліку управління запасами є:

- наявність інформації про повне і своєчасне оприбуткування ТМЦ та їх збереження по місцях зберігання і на всіх стадіях обробки ;
  - забезпечення інформацією про відповідність складських запасів нормативним ;
  - раціональна оцінка виробничих запасів;
  - розрахунок фактичної собівартості витрачених матеріалів та їх залишків;
  - встановлення всіх витрат, пов'язаних з придбанням або виготовленням запасів та визначенням їх первинної вартості;
  - контроль за правильністю використання МШП під час їх експлуатації ;
  - контроль за правильністю методології обліку затрат і калькуляції собівартості продукції протягом року ;
  - контроль своєчасності оприбуткування і списання готової продукції ;
- забезпечення своєчасного документального оформлення руху продукції

Основні етапи формування політики управління запасами на підприємстві :

Етап 1. Інформаційне забезпечення стратегічного планування запасів.

Етап 2. Встановлення місії та цілей організації у плануванні запасів.

Етап 3. Вибір методів аналізу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища у формуванні запасів.

Етап 4. Оцінювання і аналізування чинників зовнішнього середовища у формуванні запасів.

Етап 5. Оцінювання і аналізування чинників внутрішнього середовища у плануванні запасів.

Етап 6. Прогнозування умов функціонування та результатів виробничо-господарської діяльності підприємства стосовно необхідного обсягу запасів.

Етап 7. Використання розрахунків, обґрунтувань, проектних розробок планування запасів.

Етап 8. Формування варіантів стратегій формування запасів.

Етап 9. Вибір оптимальної стратегії формування запасів.

Етап 10. Оцінювання стратегії планування запасів.

7.3. Оцінка організації та методика управління дебіторською заборгованістю

Облік дебіторської заборгованості регламентується НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» за основними позиціями визнання та оцінки.

Основні можливості оптимізації обліку на даній ділянці пов'язані із такими елементами облікової політики :

- методи визначення величини резерву сумнівних боргів;
- спосіб розрахунку коефіцієнта сумнівності (за необхідності);
- класифікація дебіторської заборгованості за строками погашення.

7.4. Облік в управлінні грошовими активами

Грошовий потік – показник, що відображає рух грошових коштів на підприємстві за певний період часу, основними елементами якого є їх надходження і виплата (перерахування).

Чисте надходження грошових коштів (резерв готівки) – різниця між надходженнями – виплатами грошових коштів за відповідний період. Управління грошовими потоками – це процес виявлення грошових потоків за окремими видами діяльності підприємства, встановленням загального обсягу їх окремих видів у досліджуваному періоді, розподіл загального обсягу окремих видів грошових потоків за інтервалами часового шагу в просторі (за структурними підрозділами, центрами відповідальності тощо), аналіз і оцінка зовнішніх та внутрішніх факторів, які впливають на формування грошових потоків.

Мета управління грошовими потоками – забезпечення фінансової рівноваги підприємства у процесі його господарської діяльності, шляхом балансування обсягів надходження, сплати та перерахування грошових коштів.

Завдання управління грошовими потоками підприємствами:

Синхронізація надходжень і виплат грошових коштів у часі та просторі

Оптимізація розміру коштів у розрахунках

Нормалізація перехідного залишку грошових коштів

Оптимізація рівня самофінансування

Оперативний контроль за надходженнями та витрачаннями коштів.

Управління грошовими активами чи залишком грошових коштів, які постійно знаходяться в розпорядженні підприємства складає невід'ємну частину функцій загального управління оборотними активами.

Тема 8. Бухгалтерський облік в управлінні власним капіталом і зобов'язаннями

8.1. Облік в управлінні капіталом

8.2. Облік в управлінні власним капіталом

8.3. Облік в управлінні зобов'язаннями

8.1. Облік в управлінні капіталом

Сутність, мета і завдання управління капіталом. Капітал - одна з найбільш використовуваних економічних категорій. Він є базою створення і розвитку підприємства й у процесі функціонування забезпечує інтереси держави, власників і персоналу. Будь-яка організація, яка веде виробничу чи іншу комерційну діяльність повинна мати визначений капітал, що представляє собою сукупність матеріальних цінностей і коштів, фінансових вкладень і витрат на придбання прав і привілеїв, необхідних для здійснення його господарської діяльності.

Капітал підприємства є основним і головним чинником виробництва, тому що у системі факторів виробництва (капітал (право на майно підприємства), земля, праця) капіталу належить пріоритетна роль, а тому що саме він поєднує усі складові в єдиний виробничий комплекс.

Разом з тим, капітал, що характеризує фінансові ресурси підприємства, може виступати ізольовано від виробничого фактора у формі інвестованого капіталу. В результаті направлення коштів у вигляді інвестицій, капітал приносить прибутки для своїх власників.

А тому, капітал є головним джерелом формування прибутку та добробуту його власників. Причому частина капіталу може в поточному періоді виходити зі його складу (у вигляді дивідендів) і попадати в кишеню власника, а частина капіталу спрямована на накопичення, забезпечує розвиток підприємства та задоволення потреб власників у майбутньому.

Крім того, капітал підприємства є головним вимірником його ринкової вартості, причому у цій якості виступає власний капітал підприємства, а саме ним визначається обсяг власних активів підприємства.

Поряд з цим, обсяг використовуваного власного капіталу на підприємстві характеризує одночасно і потенціал залучення позикових коштів, що забезпечують одержання додаткового прибутку. У сукупності з іншими чинниками капітал формує базу оцінки ринкової вартості підприємства.

Системи і методи аналізу та контролю управління капіталом

Під *методом* у широкому розумінні слова слід розуміти шляхи, способи та засоби пізнання дійсності, сукупність органічно пов'язаних принципів та прийомів дослідження різноманітних явищ.

Система показників інформаційного забезпечення управління використанням капіталу, що формуються із внутрішніх джерел, поділяється на три групи:

1. Показники, що характеризують використання капіталу по підприємству в цілому.

Система інформативних показників цієї групи широко використовується як зовнішніми, так і внутрішніми користувачами. Вона застосовується в процесі експрес-аналізу, планування і розробки стратегії використання капіталу. Ця інформація дає найбільш узагальнену характеристику використання капіталу підприємства в тому чи іншому звітному періоді, формування системи цих показників ґрунтується на даних фінансового обліку підприємства.

2. Показники, що характеризують використання капіталу в розрізі основних видів діяльності підприємства, окремих його структурних підрозділів ("центрів відповідальності") і різних господарських операцій. Система показників цієї групи формується для забезпечення поточного та оперативного управління використанням капіталу підприємства в передбаченому структурному розрізі. Формування системи показників цієї групи ґрунтується переважно на даних управлінського обліку.

3. Нормативно-планові показники, пов'язані з використанням капіталу підприємства. Ці показники використовуються в процесі поточного та оперативного контролю за ходом використання капіталу підприємства. Вони формуються безпосередньо на підприємстві з двох блоків.

У першому блоці - "Система внутрішніх нормативів, які регулюють використання капіталу підприємства", - містяться нормативи (цільові показники) капіталоємності (капіталовіддачі), рентабельності власного капіталу, оборотності капіталу і т.п.

У другому блоці - "Система планових показників використання капіталу" - міститься вся сукупність показників поточних і оперативних фінансових планів, пов'язаних з даним об'єктом управління.

Використання всіх представляють інтерес показників, що формуються із зовнішніх і внутрішніх джерел, дозволяє створити на кожному підприємстві цілеспрямовану систему інформаційного забезпечення управління використанням капіталу, орієнтовану як на прийняття стратегічних рішень, так і на ефективне поточне управління ці напрямком фінансової діяльності.

8.2. Облік в управлінні власним капіталом

Методичні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про власний капітал визначені НП(С)БО-1 Власний капітал підприємства – це сукупність товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, фінансових інвестицій і витрат на придбання прав і привілеїв, необхідних для здійснення підприємством виробничої діяльності.

Згідно з НП(С)БО власний капітал є частиною активів підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань і складається із статутного або пайового капіталу, додаткового,

резервного капіталу та нерозподіленого прибутку. Сума власного капіталу зменшується на суму неоплаченого та вилученого капіталу.

Показник «власний капітал» - один із найважливіших для підприємства, оскільки дає уявлення про наступні характеристики: забезпечення коштів для функціонування, кредитоспроможність, платоспроможність.

Усі статті власного капіталу формуються відповідно до законодавства України, установчими документами й обліковою політикою. *(Дослідити та розглянути різні приклади що потребують прийняття рішень з обліку власного капіталу і розрахунків із засновниками)*

Відповідно до діючого законодавства, внеском у статутний капітал товариства можуть бути гроші, цінні папери, інші речі чи майнові права або інші права, що мають грошову оцінку.

Інвестований капітал включає номінальну вартість простих і привілейованих акцій, а також додатково оплачений (понад номінальну вартість акцій) капітал. До даної групи звичайно відносять і безоплатно отримані цінності. Перша складова інвестованого капіталу представлена в балансі статутним капіталом, друга - додатковим капіталом (у частині отриманого емісійного доходу), третя - додатковим капіталом (у частині безоплатно отриманого майна) чи фондом соціальної сфери.

Звіт про власний капітал, порядок його складання та використання в управлінні підприємством.

На основі розрахунку цих коефіцієнтів, робиться висновок щодо фінансової стійкості, ділової активності (оборотності) та рентабельності підприємства.

Виділяють наступні основні напрямки поліпшення використання капіталу підприємства та оптимізації джерел його формування:

1. Забезпечення максимального обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел: чистого прибутку і амортизаційних відрахувань;

Збільшення чистого прибутку можливе за рахунок підвищення ефективності використання власного капіталу – збільшення оборотності та підвищення рентабельності власного капіталу.

Збільшення обсягів фінансування за рахунок амортизаційних відрахувань можливе шляхом застосування прискореної амортизації основних засобів

2. Залучення капіталу за рахунок зовнішніх джерел (випуск акцій для залучення власного капіталу чи випуск облігацій або залучення довгострокового банківського кредиту) повинен проводитися з урахуванням вартості залученого капіталу.

3. Підприємство повинне відслідковувати середньозважену вартість капіталу (середньозважена вартість капіталу визначається як сума добутків капіталу кожного виду на вартість капіталу цього виду) і не допускати значного його росту. Критерієм є перевищення рентабельності власного капіталу, рентабельності інвестицій над середньозваженою вартістю капіталу

8.3. Облік в управлінні зобов'язаннями

У процесі діяльності підприємства використовують чужі кошти, які належать юридичним і фізичним особам. Частина цих коштів залучаються на добровільних засадах (контрактній основі): кредити банків, кошти призначені для проведення розрахунків з контрагентами. До залученого капіталу відносять довгострокові і короткострокові зобов'язання. До довгострокових відносять позики банків, облігації та векселі, видані підприємством. Використання та повернення цих кредитів потребує жорсткого контролю за їх станом і рухом, а для цього необхідні детальні дані по кожній позиції, про її суму, термін використання, умови надання, нарахування відсотків за користування. Для аналізу ефективності довгострокових кредитів потрібні відомості про конкретні напрямки їх використання, про витрачені суми на кожен напрямок, про очікувану економічну ефективність, про окупність.

До довгострокових зобов'язань відносяться орендні зобов'язання. Вони виникають при фінансовій оренді, коли орендар отримує право власності на майно по закінченню терміну оренди. Довгострокові облигації випускаються на термін більше одного року, виступають в якості додаткового джерела залучених засобів для фінансування діяльності підприємства. Обліковуються за вартістю майбутніх надходжень: якщо ця вартість більше номінальної, облигації продають з премією, якщо менше – то, навпаки, зі знижкою.

Джерелом інформації є дані аналітичного та синтетичного обліку по рахунках п'ятого класу. До короткострокових зобов'язань відносяться: поточні короткострокові кредити банків, тимчасово залучені кошти фізичних і юридичних осіб. Тимчасово залучений капітал може мати дві форми: товарний кредит і та одержаний аванс на проведення робіт чи за матеріали, товари.

Різновидом залученого капіталу є боргові зобов'язання перед працівниками підприємства. Для управління грошовими потоками і прийняття рішень щодо їх Рузу необхідні зведені дані про формування зобов'язань і їх повернення (погашення), для цього використовується інформація різних рахунків. Джерелом інформації є дані аналітичного та синтетичного обліку до рахунків шостого класу.

Тема 9. Бухгалтерський облік для прийняття екологічних і соціальних рішень

9.1. Екологічна політика і управління екологічної діяльністю

9.2. Підготовка облікової інформації щодо впливу управлінських рішень підприємства на навколишнє середовище (забруднення природного середовища, виснаження невідновлюваних ресурсів, вплив на здоров'я і життя людей)

9.3. Специфіка соціального управління та його взаємозв'язок з бухгалтерським обліком

9.1. Екологічна політика і управління екологічної діяльністю. Організація екологічної діяльності на підприємстві. Формування екологічних програм. Методичні основи формування інформаційного забезпечення управління екологічними процесами. Документальне забезпечення системи екологічного менеджменту. Облік витрат на екологічну діяльність. Використання даних бухгалтерського обліку в процесі прийняття екологічних рішень.

Врахування соціальних факторів як на самому підприємстві, так і за його межами, дотримання етичних норм та охорона навколишнього середовища є одним із основних питань, що виникають перед суб'єктами господарювання при прогнозуванні їх діяльності на перспективу. Для них ця мета та завдання є не менш важливими ніж фінансові показники, оскільки показники соціальної та екологічної відповідальності бізнесу здатні так само впливати на вартість бізнесу, як і показники економічного росту.

З розвитком екологічної кризи особлива роль відводиться екологічній інформації. Інформування про стан та зміни навколишнього природного середовища є важливим для *держави* (з позиції необхідності регулювання стану навколишнього природного середовища через систему економічних важелів), *окремого суб'єкта господарювання* (для визначення ступеня впливу діяльності на навколишнє природне середовище та підвищення конкурентоспроможності продукції через інформування споживачів щодо її екологічної привабливості), *суспільних об'єднань*, метою діяльності яких є контроль за станом навколишнього природного середовища, антропогенним впливом на нього та розповсюдження такої інформації, а *також свідомих громадян*.

Під *екологічною інформацією* слід розуміти: сукупність даних про динаміку кількісних та якісних змін стану природних об'єктів довкілля, їх взаємозв'язок і закономірності розвитку призначену для проведення оцінки екологічного стану навколишнього природного середовища та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Основними *вимогами до екологічної інформації* є: здатність забезпечити збір, накопичення, зберігання, систематизацію, оцінку та використання даних щодо впливу на навколишнє природне середовище в процесі управління.

Екологічний облік на підприємстві - це система виявлення, вимірювання, реєстрації, нагромадження, узагальнення, зберігання, оброблення та підготовки релевантної інформації про діяльність підприємства в галузі природокористування з метою передачі її внутрішнім і зовнішнім користувачам для прийняття оптимальних рішень .

У контексті обґрунтування і розробки методики ведення екологічного обліку на підприємствах вчені акцентують увагу на питаннях *обліку і аналізу витрат*, пов'язаних із *природоохоронною діяльністю*. Їх зазвичай *називають екологічними витратами*.

9.2. Підготовка облікової інформації щодо впливу управлінських рішень підприємства на навколишнє середовище (забруднення природного середовища, виснаження невідновлюваних ресурсів, вплив на здоров'я і життя людей). Оцінка результатів екологічної діяльності. Методичні аспекти складання звітності щодо екологічної діяльності.

Бухгалтерський облік є системою формування достовірної, релевантної, повної інформаційної бази, на підставі якої здійснюється процес управління як окремим суб'єктом господарювання, так і економікою на рівні держави. Діюча система бухгалтерського обліку не забезпечує достатнього системного відображення впливу суб'єктів господарювання на довкілля»

Попри визначення терміна «екологічний облік» слід пам'ятати, що в сучасних концепціях бізнесу облік, перш за все, використовується для свідомого планування майбутніх процесів. Саме тому підприємці й менеджери особливо зацікавлені в обліку планових витрат, який, однак, неможливий без відображення витрат фактичних. Аналогічне твердження справедливе й відносно прибутків або вигод.

Екологічний облік повинен виявляти та відображати у грошовій формі зовнішні ефекти (витрати).

Вирішення цієї проблеми можливе за умови використання двох різних підходів:

1. внесення уточнень до системи традиційного обліку, перш за все, більш детальним і диференційованим відображенням екологічних аспектів підприємства, включаючи всі витрати на проведення природоохоронних заходів, а також змін, що викликаються ними, у бухгалтерському балансі підприємства (назвемо його диференціювання фінансової звітності);

2. реорганізація та розширення обліку, у тому числі за допомогою складання екобалансів для більш повного відображення (з урахуванням часового аспекту) зовнішніх екологічних витрат, як і ефектів виробничої діяльності (назвемо його розширенням фінансової звітності).

У першому випадку, тобто під час уточнення (диференціювання) традиційного обліку, перед річним звітом ставиться завдання більш повного відображення конкретних форм впливу екологічного менеджменту на майно та прибутковість підприємства. **При обліку витрат необхідне диференційоване відображення екологічних витрат за їх видами й місцем виникнення.** Калькуляція витрат для окремих виробів або послуг також може служити відображенню частини витрат та обороту, обумовленого екологічними аспектами. Подібні обчислювальні операції пов'язані із загальними проблемами обліку (облік постійних витрат, підбір базових величин, перенесення витрат тощо). Цей підхід може більш точно виявити екологічні витрати й використати одержані дані під час взаємовідносин із зовнішніми інвесторами. Крім того, у рамках проведення підприємством застережної екологічної політики цей підхід дозволяє знайти резерви та мінімізувати витрати на ОНС.

Другий підхід веде значно далі. Тут ідеться про реорганізацію й розширення обліку в цілях його використання як інструменту активного екологічного менеджменту. Традиційний облік практично не пристосований для цієї мети. Щоб привести його у відповідність до нових вимог, його необхідно істотно доповнити, зокрема, через визначення **нових об'єктів обліку**, а також формулювання нових цілей обліку й інших показників. Облік повинен по можливості повно відображати позитивні та негативні зовнішні ефекти, що викликаються виробничою діяльністю або виробленою підприємством продукцією. **У центрі невирішених питань стоять проблеми оцінки й агрегації екологічних даних, включаючи ефекти впливу на навколишнє природне середовище, що є якісно різномірними й не піддаються «простому» підсумовуванню.**

9.3. Специфіка соціального управління та його взаємозв'язок з бухгалтерським обліком. Соціальна відповідальність за рівнями та групами зацікавлених осіб. Аналіз і оцінка соціально значимої інформації.

Бухгалтерський облік заходів соціальної відповідальності. Бухгалтерський облік забезпечення соціального захисту працівників. Оцінка вартості і цінності трудових ресурсів для цілей управління.

Соціальне управління являє собою лише один із видів управлінської діяльності. Не можна, наприклад, питання регулювання виробничою діяльністю або управління в політичній сфері розглядати як соціальне управління. Все коло явищ, відносин і процесів, що існують у суспільстві і зазнають на собі цілеспрямованого впливу, підлягають загалом суспільному управлінню. Щоб забезпечити ефективність управлінської діяльності, необхідно чітко розуміти специфіку різних її видів і напрямів, адже всі вони складаються з різних дій, функцій, мають різні принципи, використовують різні засоби і методи

За допомогою методів соціального управління розв'язуються завдання ефективного використання трудових ресурсів, зміцнення трудової дисципліни, ліквідації плинності кадрів, підвищення кваліфікації та професійного рівня працівників, поліпшення умов їх праці, ліквідація професійних захворювань і виробничого травматизму, задоволення потреб фізичного та духовного розвитку.

Під **соціальним управлінням** розуміють цілеспрямований вплив на соціальні відносини, структури й процеси. Крім того, соціальне управління притаманне всім без винятку сферам людської діяльності, воно наче проймає їх, забезпечує розробку й застосування способів, методів і форм здійснення намічених змін. Соціальні проблеми у вирішенні багатьох заходів мають неабияке значення: соціальні чинники, ціннісні орієнтації й настанови, симпатії й антипатії впливають на темпи і якість багатьох не соціальних, а часто технологічних, економічних, правових та інших процесів.

Управління соціально-економічним розвитком - це одна з форм суспільного управління, що пов'язана зі здійсненням господарчо-організаторської функції. Управління має завжди соціальну спрямованість, незважаючи на те, що, скільки і як виробляють заводи. **Соціальна спрямованість економічного розвитку** - це, *по-перше*, управління первинними виробничими організаціями, в тому числі комерційними підприємствами, акціонерними товариствами, біржами, сумісними підприємствами, вільними економічними зонами тощо. *По-друге*, управлінські функції зосереджуються на вирішенні соціальних проблем праці. Тут проявляється вплив на умови трудової діяльності, зміст праці, спрямованість її інтелектуального розвитку.

Тема 10. Бухгалтерський облік в управлінні ризиками підприємства і якість облікової інформації в бухгалтерського обліку

10.1. Формування облікової інформації в управлінні ризиками підприємством.

10.2. Управління бухгалтерськими ризиками для забезпечення безперервності діяльності підприємства.

10.3. Якісні характеристики облікової інформації та методи її оцінки.

10.4. Кваліфікаційні вимоги до спеціалістів бухгалтерського обліку.

10.1. Формування облікової інформації в управлінні ризиками підприємством

Основні завдання під час прийняття управлінських рішень – це врахування ризику, управління ризиком, зведення його до прийнятих меж, зниження можливих негативних наслідків. Опанування українськими підприємцями сучасних підходів до інтегрального управління ризиками на мікро рівні економічної діяльності здатне позитивно вплинути на кількісні та якісні показники економічного зростання в кризовий період розвитку економіки України.

Стратегічні напрями реформування системи бухгалтерського обліку як інформаційного джерела задоволення інтересів різних груп користувачів, повинні пролягати в площині підтримки цілісності системи обліку та виявлення впливу ризиків на стабільність функціонування та розвитку підприємства.

Удосконалення інформаційної системи бухгалтерського обліку на рівні підприємства як обов'язкової і необхідної умови забезпечення розробки ефективних управлінських рішень щодо зменшення чи попередження ризику потребує не лише переосмислення методики управління, не лише покращення матеріально-технічної бази та форм накопичення і зберігання інформації, а й якісно нових кваліфікаційних характеристик обліково-аналітичного персоналу, здатного забезпечити формування адекватної потребам сьогодення обліково-аналітичної інформації.

Сучасні світові тенденції розвитку бухгалтерського обліку свідчать про необхідність дослідження сутності ризику та оцінювання наслідків його впливу на показники діяльності підприємства та оцінки його вартості в цілому.

10.2. Управління бухгалтерськими ризиками для забезпечення безперервності діяльності підприємства. Принципи управління ризиками. Класифікація ризиків. Характеристика основних ризиків підприємства: валютний ризик, відсотковий ризик, кредитний ризик, ризик грошового потоку, ринковий ризик, ціновий ризик та інші.

У системі економічної безпеки під управлінням ризиками розуміють професійну діяльність, спрямовану на виявлення та кількісне вимірювання ризиків, включно з їх діагностикою (ідентифікацією), оцінювання впливу на показники діяльності підприємства та прогнозування поведінки в майбутньому з урахуванням тенденцій зміни умови їх прояву.

Управління ризиками передбачає послідовне виконання таких дій:

1. Виявлення (ідентифікацію) ризику. Зазвичай ідентифікація внутрішніх ризиків покладена на менеджерів, які відповідають за ключові функції діяльності або на спеціалістів зі служби економічної безпеки. Разом з тим найбільше уваги необхідно приділити оцінці зовнішніх контрагентів.

2. Ранжування ризиків за рівнем їх важливості дає змогу виокремити найсуттєвіші ризики за якими в подальшому будуть здійснені заходи щодо мінімізації. Зазвичай для ранжування ризиків використовують експертні оцінки спеціалістів, які встановлюють ранг ризику з урахуванням імовірного впливу на витрати та доходи підприємства. Це спонукає розробки комбінованих механізмів ранжування ризику з урахуванням експертних оцінок й аналітичних моделей впливу на результати діяльності.

3. Розробка заходів щодо зниження найістотніших ризиків. Це в більшості випадків досягається наступними способами:

- шляхом зменшення ймовірностей реалізації несприятливих подій;
- шляхом скорочення видатків при настанні несприятливих подій. До таких методів відносять диверсифікацію чи ухилення від особливо ризикових подій;
- шляхом застосування методів компенсації ризику (страхування, резервування), що не змінюють його розмір, але дозволяють компенсувати втрати в разі настання несприятливої події.

4. Оцінювання ефективності заходів стосовно зниження ризиків, що потребує узагальнення опрацювання фінансової інформації із використанням загальновідомих чи оригінальних методик обґрунтування рішень за умов невизначеності та ризику.

10.3. Якісні характеристики облікової інформації. Фактори впливу на якість бухгалтерського обліку та звітності. Оцінка якості облікової інформації. Формування облікових показників та контроль їх якості. Принципи регулювання якості облікової інформації. Методи оцінки якості облікової інформації. Система показників якості облікової інформації.

Якість облікової інформації – це сукупність суттєвих властивостей облікової інформації, що характеризують її відповідність своєму призначенню і висунутим до неї вимогам, а також здатність задовольняти потреби і запити користувачів. Крім того, це сукупність суттєвих властивостей, які кількісно оцінюються системою показників, що визначають ступінь задоволення потреб користувачів інформацією в ринкових умовах за оптимальних витрат на формування цієї інформації. Якість облікової інформації формується у процесі її створення і зберігається на всіх стадіях її руху.

10.4. Кваліфікаційні вимоги до спеціалістів бухгалтерського обліку.

Сьогодні бухгалтер є активним учасником процесу управління. Він повинен володіти навиками аналітичної роботи, здійснювати контроль за якістю ведення бухгалтерського обліку, добре знати новітні системи інформаційного забезпечення, податкове та трудове законодавство.

При цьому праця бухгалтера в певному сенсі має творчий характер:

- відносно широкою свободою способів ведення бухгалтерського обліку, що потребує бухгалтерського судження;
- необхідністю задоволення споживачів різноманітною за характеристиками та складом інформації;

- складна аналітична проблема підготовки звітності, однаково корисної для всіх споживачів. Може бути як внутрішнім ресурсом, так і загрозою існування підприємства.

Є різні підходи до трактування творчого (креативного) обліку та його впливу на економічну безпеку суб'єкта господарювання.

Прихильники одного – розглядають його як багатоцільовий облік, при якому від професіоналів з бухгалтерського обліку вимагають підвищення знання нових об'єктів, фактів і правил їх групування, виходячи із інтересів менеджменту.

Прихильники другого напряму зазначають, що від креативному обліку від законотворчості залишилось тільки назва. Вони розглядають це явище як загрозу економічній безпеці суб'єктів господарювання, пов'язану з поширенням недостовірної обліково-аналітичної інформації.

Щодо суті креативного обліку то йому надають наступну характеристику:

- використання бухгалтерського обліку для введення в оману користувачів замість надання їм певної допомоги;

- використання та зловживання методиками та принципами бухгалтерського обліку, що не дають правдивої і достовірної інформації про реальний стан суб'єкта господарювання;

- процес підготовки звітів проводять таким чином, щоб інформація в звітності подавалась у більш привабливому вигляді ніж є насправді фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Нажаль, в Україні процес творчого обліку в основному зводиться до маніпулювання показниками як бухгалтерського обліку, так і звітності. При цьому учасниками впливу виступають не тільки працівники бухгалтерської служби, а і менеджери головної ланки управління, фінансові аналітики та працівники структур контролю.

Одним із проявів є також оформлення договорів з певною групою підприємств-посередників на придбання матеріалів і надання послуг. При цьому значна частина коштів залишається у посередників, а матеріальні ресурси та продукція реалізується по завищених цінах.

Організаційні регламенти з упорядкування процесу праці в бухгалтерській службі та облікового процесу можна поділити за рівнями, або ланцюжками, організаційної структури апарату бухгалтерської служби.

Посадова інструкція співробітників бухгалтерської служби складається після Положення про бухгалтерську службу, коли виконано розрахунки щодо чисельності і посадового складу бухгалтерської служби.

Посадова інструкція являє собою нормативний документ, в якому визначено функції, обов'язки, права, відповідальність і взаємовідносини працівника з рештою співробітників. На кожного працівника має бути складено посадову інструкцію.

Укладаючи посадові інструкції, керуються класифікатором професій ДК.003:2010, затвердженим Наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики № 327 від 28.07.10

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИРІШЕННЯ

Тема 1. Сутність і місце облікової інформації в управлінні підприємством

Завдання 1. Студенти повинні оцінити організацію обліку, стан активів і пасивів підприємства, яке студенти обрали для дослідження. За проведеними розрахунками, студенти проводять оцінку фінансового стану підприємства та визначають: які управлінські рішення необхідно прийняти керівництву підприємства для покращення фінансово-господарської діяльності підприємства.. Розрахунки проводять в таблицях, подають обґрунтоване пояснення своїх пропозицій і управлінських рішень.

Розробити графік чи схему взаємозв'язку облікової інформації на підприємстві між різними підрозділами. Студенти складають форми управлінської звітності.

Тема 2. Бухгалтерський облік в інформаційній системі управління підприємством

Завдання 2. Розробити схеми взаємозв'язку бухгалтерії з різними підрозділами підприємства. Розробити форми внутрішньої звітності для накопичення інформації за окремими підрозділами. Визначити шляхи руху інформації від окремих підрозділів до бухгалтерії та навпаки від бухгалтерії до підрозділів.

Тема 3. Принципи, методики і техніка підготовки управлінської бухгалтерської звітності

Завдання 3 Оцінити фінансовий стан підприємства, його платоспроможність та фінансову стійкість, ділову активність, яке студенти обрали для дослідження; інформаційне забезпечення статистичної та податкової звітності для прийняття управлінських рішень.

Розробити управлінську звітність на підприємстві.

Тема 4. Оцінювання очікуваних витрат для прогнозування та прийняття управлінських рішень

Завдання 4. Оцінити організацію та методику обліку витрат і доходів на підприємстві, яке студенти обрали для дослідження. За проведеними розрахунками, студенти проводять оцінку стану витрат та доходів за видами діяльності, центрами відповідальності та визначити: які управлінські рішення необхідно прийняти керівництву підприємства для скорочення витрат і знаходження можливості збільшення доходів у діяльності підприємства. Провести аналіз за показниками форми 2 «Звіт про фінансовий стан», оцінивши доходи і витрати за їх видами

Завдання 5. Розробити форми управлінської звітності для накопичення інформації щодо доходів, витрат і фінансових результатів.

бюджет продажу компанії на 1 півріччя 201_ р

Місяць	Обсяг продажу (одиниць)	
Січень	9600	Лютий 16000
Квітень	14400	Травень 11200
		Червень 10400

Запаси готової продукції плануються у розмірі 30% від обсягу продажу наступного періоду

На 1 січня 2016 року на складі було 1800 один готової продукції

Для виробництва одиниці продукції необхідно 8 кг сировини, запас якої підтримується в обсязі 20% виробничої потреби на наступний місяць. **Необхідно:**

Скласти бюджет закупівлі сировини і бюджет виробництва продукції на 1 квартал 201_ року

2. Скласти бюджет виробництва продукції на 1 квартал, табл. 4.1 та бюджет закупівлі сировини, табл.. 4.2 (у натуральних показниках).

Таблиця 4.1

Бюджет виробництва продукції на 1 квартал

	Показники	Один. вим	Січень	Лютий	Березень	Квітень
1	Очікуваний обсяг продаж	шт				
2	Залишок готової продукції на складі на 1 число місяця					
3	Очікуваний обсяг виробництва					

Таблиця 4.2

Бюджет закупівлі сировини

	Показники	Один. вим	Січень	Лютий	Березень	Квітень
1	Очікуваний обсяг виробництва					
2	Потреба у сировині на випуск	кг				
3	Залишок сировини на складі на 1 число місяця	кг				
4	Потреба у закупівлі сировини	кг				

3. Скласти прогноз виробництва продукції на 1 квартал, табл. 4.3 та бюджет закупівлі сировини, табл. 4.4 (у сумових показниках, за основу необхідно взяти табл. 4.1 і 4,2), якщо ціна реалізації одиниці готової 35 грн, а 1 кг сировини – 8 грн. Розробити прогноз бюджету виробництва та реалізації готової продукції на 2 квартал, якщо ціна 1 кг сировини зросте на 5%, а за одиницю готової продукції на 8%.

2. Необхідно спрогнозувати доходи, витрати підприємства та скласти річні бюджети: Продажу, **Завдання 6.** Виробництва, Використання матеріалів, Придбання матеріалів, Прямих витрат на оплату праці, Загальновиробничих витрат, Собівартості реалізованої продукції, Витрат на збут і адміністративних витрат, Бюджетний звіт про прибуток

Підприємство розробляє два нові види продукції (виріб А і виріб Б), виробництво яких планується розпочати у 201_ році. Запланований обсяг і ціни продажу цих виробів наведено нижче:

Виріб	Ціна за п/м , грн.	Запланований обсяг продажу, п/м
виріб А	46	300000
виріб Б	64	200000

На кінець 201_ року запас готової продукції планується в розмірі 10% від продажу на цей рік. Заплановані витрати на виробництво та реалізацію нової продукції наступні:

Прямі витрати на 1 п/м

Продукція	Прямі матеріальні витрати, кг			Прямі витрати на оплату праці, годин	
	бавовняна пряжа	поліестер	шерстяна пряжа	ткацтво	обробка
Виріб А	2	2	0,5	0,2	0,1
Виріб Б	1	2	1,5	0,2	0,1

Вартість матеріалів та тарифна ставка за годину

Вартість матеріалів, грн. за 1 кг	Тарифна ставка		
Бавовняна пряжа	21,0	Операція	Ставка, грн. за годину
Поліестер	8,0	Ткацтво	12
Шерстяна пряжа	36,0	Обробка	4

Інші витрати

Витрати	Загальновиробничі	Збут	Адміністративні
Змінні	3грн за годину	5%	2% продажу
Постійні	94600грн	40000 грн	70000 грн

Необхідно проаналізувати витрати, доходи від реалізації та спрогнозувати можливість випуску продукції та запропонувати управлінські рішення керівництву з можливості випуску та реалізації цієї готової продукції

Тема 5. Бухгалтерський облік в управлінні вартістю підприємства та збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством

Завдання 7. Провести оцінку вартості підприємства, яке студенти обрали для дослідження. За проведеними розрахунками, студенти складають письмові пояснення та пропозиції з прийняття управлінських рішень щодо покращення діяльності підприємства та його фінансового стану.

Завдання 8. Провести розрахунок інтегрального показника оцінки ефективності управління виробничою діяльністю відповідно до таблиці 5.1

Таблиця 5.1

Показник	Позначення	2016	2017	2018
Витрати на 1 грн продукції	$V_{1\text{грн}}$			
Фондовіддача	Φ_v			
Коефіцієнт придатності основних засобів	$K_{\text{прид}}$			
Матеріаловіддача	$M_{\text{відд}}$			
Темпи зміни продуктивності праці	$T_{\text{продук}}$			
Оборотність запасів	$K_{\text{обор зап}}$			
Темпи зміни середньої заробітної плати	$T_{\text{з зти}}$			
$S_{\text{вир}} = \text{Корінь } 7 \text{ ступ } V_{1\text{грн}} * \Phi_v * K_{\text{прид}} * M_{\text{відд}} * T_{\text{продук}} * K_{\text{обор}} * T_{\text{з зти}}$				

2. Провести розрахунок інтегрального показника оцінки ефективності управління комерційною діяльністю, табл.. 5.2

Таблиця 5.2

Показник	Позначення	2016	2017	2018
Рентабельності реалізації	Рр			
Оборотність запасів готової продукції	Об _{гот}			
Середній термін погашення дебіторської заборгованості	Td			
Середній термін погашення кредиторської заборгованості	T _{кр}			
$S_{\text{ком}} = \text{Корінь 4 ступ } Pp * \text{Об}_{\text{гот}} * Td * T_{\text{кр}}$				

Завдання 9. Використовуючи форми фінансової звітності та проведені розрахунки та застосовуючи «Збалансовану систему показників» оцінити позитивні, негативні сторони та можливі ризики при формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством. Скласти висновки та надати інформацію у вигляді доповідної записки з проведенням розрахунків

Тема 6. Бухгалтерський облік в управлінні необоротними активами

Індивідуальне завдання: оцінка організації обліку необоротних активів, їх наявність на підприємстві. За проведеними розрахунками, студенти проводять оцінку наявності основних засобів, їх рух та ефективність використання і визначають: які управлінські рішення необхідно прийняти керівництву підприємства для ефективності їх використання в діяльності підприємства. Розрахунки проводять в таблицях, подають обґрунтоване пояснення своїх пропозицій і управлінських рішень.

Розробити форми управлінської звітності для накопичення інформації.

Тема 7. Бухгалтерський облік в управлінні оборотними активами

Індивідуальне завдання: Оцінка організації та методики обліку запасів і дебіторської заборгованості, їх наявність і рух на підприємстві, яке студенти обрали для дослідження. За проведеними розрахунками, студенти проводять оцінку наявності, їх руху та ефективність використання і визначають: які управлінські рішення необхідно прийняти керівництву підприємства для ефективності їх використання та зниження дебіторської заборгованості у діяльності підприємства. Розробити форми управлінської звітності для накопичення інформації

Індивідуальне завдання: оцінити організацію та методику обліку грошових коштів, їх наявність і рух на підприємстві, яке студенти обрали для дослідження. За проведеними розрахунками, студенти проводять оцінку наявності, рух грошових коштів і їх ефективність використання, а також: які управлінські рішення необхідно прийняти керівництву підприємства для ефективності їх використання у діяльності підприємства.

Розробити форми управлінської звітності для накопичення інформації щодо руху грошових потоків для інформації керівництва.

Тема 8. Бухгалтерський облік в управлінні власним капіталом і зобов'язаннями

Індивідуальне завдання: оцінити організацію та методику обліку власного капіталу та зобов'язань, їх стан і рух, структуру власного капіталу та зобов'язань, а також їх динаміку на підприємстві, яке студенти обрали для дослідження. За проведеними розрахунками, студенти узагальнюють інформацію в таблицях, складають висновки та пропонують управлінські рішення для менеджменту підприємства.

Розробити форми управлінської звітності для накопичення інформації щодо стану та руху власного капіталу та зобов'язань.

Завдання 10. Необхідно проаналізувати витрати, доходи від реалізації та запропонувати управлінські рішення керівництву з можливості випуску та реалізації цієї готової продукції, якщо підприємство планує реалізувати 5000 одиниць продукції за ціною з ПДВ за 46,50 грн. за 1 один. Планова собівартість продукції – 146000 грн. На матеріальні витрати припадає 47%. Між тим, фактична вартість матеріалів на одиницю продукції склала – 14,20 грн.

Завдання 11. Визначити суму власного капіталу підприємства на кінець року, якщо на початок року сума необоротних активів становила 10,0 млн грн., оборотних 22, 0 млн грн.: в тому числі запаси- 8,5 млн грн., дебіторська заборгованість – 6,5 млн.грн, грошові кошти – 7,0 млн грн.,

зобов'язання становили – 9,0 млн грн. На кінець року темп приросту запасів склав 3,4%, дебіторської – (- 2,1%), грошових коштів – 3,5%, зобов'язання – 5,5%. Оцінити діяльність підприємства та показники фінансової незалежності на початок і кінець року.

Завдання 12. Визначити суму поточних зобов'язань підприємства на кінець року, якщо на початок року сума необоротних активів становила 8,0 млн грн., оборотних 16, 0 млн грн.: в тому числі запаси- 8,0 млн грн., дебіторська заборгованість – 5,0 млн.грн, грошові кошти – ? млн грн., власний капітал – 10,0 млн грн. На кінець року темп росту запасів склав 100,4%, дебіторської – 101,0%, грошових коштів – 103,0%, власний капітал – 100,5%. Оцінити діяльність підприємства та показники ліквідності на початок і кінець року.

Завдання 13. Визначити суму запасів підприємства та власного капіталу на кінець року, якщо на початок року сума необоротних активів становила 12,0 млн грн., оборотних 18, 0 млн грн.: в тому числі запаси- ? млн грн., дебіторська заборгованість – 5,0 млн.грн, грошові кошти – 4,0 млн грн., зобов'язання становили – 16,0 млн грн. На кінець року необоротні залишилися без змін, темп приросту оборотних активів становить – 5,5 %. дебіторської – 4,0%, грошових коштів – 3,5%, зобов'язання – 5,5%. Оцінити діяльність підприємства та показники фінансової незалежності на початок і кінець року.

Завдання 14. Визначити суму необоротних активів підприємства на кінець року, якщо на початок року сума оборотних 18,0 млн грн.: в тому числі запаси - 9,0 млн грн., дебіторська заборгованість – 6,0 млн.грн, грошові кошти – ? млн грн., власний капітал – 10,0 млн грн., зобов'язання – 16,0 млн.грн На кінець року темп росту запасів склав 100,4%, дебіторської – 101,0%, грошових коштів – 103,0%, власний капітал – 100,5%, зобов'язання – 102,5%. Оцінити діяльність підприємства та показники ліквідності на початок і кінець року

Тема 9. Бухгалтерський облік для прийняття екологічних і соціальних рішень

Індивідуальне завдання: оцінити стан екологічної політики підприємства, організацію та методику бухгалтерського обліку витрат на екологічну діяльність, яке студенти обрали для дослідження. Провести оцінку соціального захисту працівників на підприємстві, яке студенти обрали для дослідження. Скласти таблиці, пояснення і пропозиції для прийняття управлінських рішень.

Тема 10. Бухгалтерський облік в управлінні ризиками підприємства і якість облікової інформації в бухгалтерському обліку

Індивідуальне завдання: оцінка облікової інформації та можливість її спотворення. Розробити кваліфікаційні вимоги до спеціалістів бухгалтерського обліку.

Студенти повинні оцінити організацію обліку, стан активів і пасивів підприємства, яке студенти обрали для дослідження при виконанні курсової роботи. За проведеними розрахунками, студенти проводять оцінку фінансового стану підприємства та визначають: які управлінські рішення необхідно прийняти керівництву підприємства для покращення фінансово-господарської діяльності підприємства. Студенти складають форми управлінської звітності.

ПРИКЛАДИ РІШЕННЯ ТИПОВИХ ЗАДАЧ

Тема 3. Принципи, методики і техніка підготовки управлінської бухгалтерської звітності

1. Розробити форми управлінської звітності (Рух грошових коштів, Надходження грошових коштів за джерелами, Використання грошових коштів за напрямками, Стан і рух дебіторської заборгованості, Стан платежів за податками і зборами тощо) у яких було б 2-4 показники і обґрунтувати доцільність цієї інформації та її корисність для прийняття управлінських рішень.

2. За даними фінансової звітності та проведеними розрахунками оцінити фінансовий стан підприємства, його ліквідність, платоспроможність, ділову активність на основі фінансової звітності.

Рішення:

За інформаційними даними фінансової звітності провести аналіз показників на початок і на кінець звітного періоду, склавши таблиці 1 та 2:

Таблиця 1

Основні показники фінансового стану ПАТ «Добрянський міськмолкозавод»

Назва коефіцієнта	Формула розрахунку за кодами рядків фінансової звітності	Значення показника		Відхилення, +,-
		у попередньому періоді	у звітному періоді	
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономності)	$K_{авт.} = \frac{\text{Ф. № 1, р. 1495}}{\text{Ф. № 1, р. 1900}}$ $K_{авт.} = \text{ВК/Пасиви}$	0,44	0,26	-0,18
Коефіцієнт фінансування	$K_{ф.с.} = \frac{\text{Ф. № 1, р. 1495}}{\text{Ф. № 1, р. 1595} + \text{р. 1695} + \text{р. 1700}}$ $K_{ф.с.} = \text{Власні кошти} / \text{Позичені кошти}$	0,76	0,35	-0,41
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$K_{конц.п.к.} = \frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Пасиви}}$ $K_{конц.п.к.} = \frac{\text{Ф. № 1, р. 1595} + \text{р. 1695} + \text{р. 1700}}{\text{Ф. № 1, р. 1900}}$	0,56	0,74	0,18
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$K_{об. в.к.} = \frac{\text{ЧД(В)Р}}{\text{ВК}}$ $K_{об. в.к.} = \frac{\text{Ф. № 2, р. 2000}}{\text{Ф. № 1, р. 1495}}$	3,06	6,66	3,6
Рентабельність власного капіталу	$R_{в.к.} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}}$ $R_{в.к.} = \frac{\text{Ф. № 2, р. 2350}}{\text{Ф. № 1, р. 1495}}$	0,09	-0,24	-0,33
Коефіцієнт співвідношення між поточною дебіторською та кредиторською заборгованістю	$K_{деб / кред.} = \frac{\text{Дебіторська заборгованість}}{\text{Поточна кредиторська заборгованість}}$ $K_{деб / кред.} = \frac{\text{Ф. № 1, сума р. 1125-1155}}{\text{Ф. № 1, р. 1695}}$	0,12	0,13	0,1
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	$K_{покр.} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$ $K_{покр.} = \frac{\text{Ф. № 1, р. 1195}}{\text{Ф. № 1, р. 1695}}$	0,47	0,37	-0,1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$K_{шв.лікв.} = \frac{\text{Оборотні активи} - \text{Запаси}}{\text{Поточні зобов'язання}}$ $K_{шв.лікв.} = \frac{\text{Ф. № 1, р. 1195} - \text{р. 1100}}{\text{Ф. № 1, р. 1695}}$	0,47	0,37	-0,1
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	$K_{абс.лікв.} = \frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Поточні зобов'язання}}$ $K_{абс.лікв.} = \frac{\text{Ф. № 1, р. 1165}}{\text{Ф. № 1, р. 1695}}$	0,02	0	-0,02

Таблиця 2

Часткові показники фінансової сталості ПАТ «Добрянський міськмолкозавод»

Показник	Формула розрахунку за кодами рядків фінансової звітності	На початок року	На кінець року	Відхилення
Коефіцієнт економічної незалежності (автономії)	$K_{авт.} = \frac{\text{Ф. № 1, р. 1495}}{\text{Ф. № 1, р. 1900}}$ $K_{авт.} = \text{ВК/Пасиви}$	0,44	0,26	-0,18

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	$K_{\text{конц.п.к.}} = \frac{\Phi. \text{ № 1, р. 1595} + \text{р. 1695} + \text{р. 1700}}{\Phi. \text{ № 1, р. 1900}}$ Позиковий капітал / Пасиви	0,56	0,74	0,18
Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	$K_{\text{ф.с.}} = \frac{\Phi. \text{ № 1, р. 1495}}{\Phi. \text{ № 1, р. 1595} + \text{р. 1695} + \text{р. 1700}}$ $K_{\text{ф.с.}} = \frac{\text{Власні кошти}}{\text{Позичені кошти}}$	0,76	0,35	-0,41
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у валюті балансу	$K_{\text{РВ ОЗ у ВБ}} = \frac{\text{ЗВ ОЗ/Валюта балансу}}{\text{К}_{\text{РВ ОЗ у ВБ}} = \frac{\Phi. \text{ № 1}}{\text{ряд. 1010/ряд. 1300}}}$	0,32	0,55	0,23
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів і матеріальних оборотних коштів у валюті балансу	$K = \frac{\text{ЗВ ОЗ} + \text{Запаси}}{\text{Валюта балансу}}$ $K = \frac{\Phi. \text{ 1 ряд. 1010} + \text{ряд. 1100}}{\text{ряд. 1300}}$	0,37	0,64	0,27
Коефіцієнт фінансової стійкості	$K_{\text{ф. с.}} = \frac{\text{Власний капітал} + \text{довгострокові зобов'язання}}{\text{Пасиви}}$ $K_{\text{ф. с.}} = \frac{\Phi. \text{ № 1, р. 1495} + \text{р. 1595}}{\Phi. \text{ № 1, р. 1900}}$	0,44	0,26	-0,18
Коефіцієнт заборгованості	$K_{\text{з}} = \frac{\text{Короткострокові} + \text{довгострокові зобов'язання}}{\text{Валюта балансу}}$ $K_{\text{з}} = \frac{\Phi. \text{ 1 ряд. 1595} + \text{ряд. 1695}}{1900}$	0,56	0,74	0,18
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	$K = \frac{\Phi. \text{ № 1, р. 1195} - 1695}{\Phi. \text{ № 1, р. 1195}}$	-1,1	-1,7	-0,6
Коефіцієнт забезпечення запасів власними коштами	$K = \frac{\Phi. \text{ № 1, р. 1195} - 1695}{1100}$	-5,59	-5,37	0,22
Коефіцієнт нагромадження амортизації	$K_{\text{н. а.}} = \frac{\text{Знос/Первісна в-сть ОЗ}}{K_{\text{н. а.}} = \frac{\Phi. \text{ 1 ряд. 1012}}{\text{ряд. 1011}}}$	0,26	0,16	-0,1
Коефіцієнт придатності основних засобів	$K_{\text{п. ОЗ}} = 1 - K_{\text{н. а.}}$	0,74	0,84	0,1
Коефіцієнт реінвестування	$K_{\text{реін.}} = \frac{\text{Нерозподілений прибуток}}{\text{Чистий прибуток}}$ $K_{\text{реін.}} = \frac{\Phi. \text{ № 1, збільшення по р. 1420}}{\Phi. \text{ № 2, р. 2350}}$	9,68	-	-9,68
Коефіцієнт інвестування	$K_{\text{інвест.}} = \frac{\text{Позикові кошти/вк}}{K_{\text{інвест.}} = \frac{\Phi. \text{ 1 ряд. 1595} + \text{ряд. 1695}}{\text{ряд. 1495}}}$	1,29	2,83	1,54
Маневреність власних обігових коштів	$M_{\text{в.о.к.}} = \frac{\text{Кошти}}{\text{Власні обігові кошти}}$ $M_{\text{в.о.к.}} = \frac{\Phi. \text{ № 1 р. 1165}}{\Phi. \text{ № 1, р. 1195} - 1695}$	-0,03	-	-

Тема 4. Оцінювання очікуваних витрат для прогнозування та прийняття управлінських рішень

Задача 1.

1. Дати оцінку стану бухгалтерського обліку доходів і витрат, їх структури та динаміки, використовуючи Звіт про фінансові результати, табл. 1 та 2.
2. Оцінити можливі варіанти обліку витрат на виробництво продукції, найбільш типові помилки щодо обліку загальновиробничих, адміністративних та витрат на збут

3. Обґрунтувати відповідні прийняті управлінські рішення.

Рішення:

Таблиця 1

Аналіз динаміки та структури доходів

Показники	На початок року		На кінець року		Відхилення		Темп росту, %
	сума, грн..	питома вага, %	сума, грн..	питома вага, %	сума, грн..	питома вага, %	
Дохід (виручка) від реалізації продукції	425511	98,51	757207	99,35	331696	0,84	177,95
Операційні доходи	6438	1,49	1792	0,24	-4646	-1,25	27,83
Дохід від участі в капіталі	0	-	0	-	0	-	0
Інші фінансові доходи	0	-	0	-	0	-	0
Інші доходи	0	-	3188	0,42	3188	0,42	0
Усього доходів	431949	100	762187	100	330238	0	205,79

Таблиця 2

Аналіз динаміки та структури витрат

Показник	На початок року		На кінець року		Відхилення		Темп росту, %
	сума, грн.	питома вага, %	сума, грн.	питома вага, %	сума, грн..	питома вага, %	
Собівартість реалізованої продукції	377293	93,90	575429	78,76	198136	-15,15	152,52
Адміністративні витрати	10134	2,52	12210	1,67	2076	-0,85	120,49
Витрати на збут	5550	1,38	131534	18,00	125984	16,62	2369,98
Інші операційні витрати	14749	3,67	38469	5,27	23720	1,59	260,82
Фінансові витрати	0	-	0	-	0	-	-
Втрати від участі в капіталі	0	-	0	-	0	-	-
Інші втрати	0	-	0	-	0	-	-
Податок на прибуток	-5933	-1,48	-26990	-3,69	-21057	-2,22	454,91
Усього витрат	377293	93,90	575429	78,76	198136	-15,15	152,52

Задача 2.

Підприємство розробляє два нові види пластмас ПС-17, ПС – 20, виробництво яких планується розпочати у 2014 році. Запланований обсяг і ціни продажу цих виробів наведено нижче:

Виріб	Ціна за м2 , грн.	Запланований обсяг продажу, м2
ПС-17	15	30000
ПС-20	20	12500

На кінець 2014 року запас готової продукції планується в розмірі 20% продажу на цей рік.

Далі наведено заплановані витрати, пов'язані з виробництвом та реалізацією нової продукції.

Прямі витрати на 1 м2

Виріб	Прямі матеріальні витрати, кг			Прямі витрати на оплату праці, годин	
	Полімер	Наповнювач	Каталізатор	Змішування	Обробка
ПС -17	2	4	10	0,1	0,1
ПС-20	4	8	4	0,2	0,1

Вартість матеріалів та тарифна ставка

Вартість матеріалів , грн. за 1 кг		Тарифна ставка	
Полімер	0,9	Операція	Ставка, грн. за годину

Наповнювач	0,4	Змішування	10
Каталізатор	0,2	Обробка	8

Інші витрати

Витрати	Загальновиробничі	Збут	Адміністративні
Змінні	2 грн за годину	5%	2% продажу
Постійні	93600 грн	40000 грн	60000 грн

Рішення:

Таблиця 1

Річний бюджет з продажу та виробництва

Показник	Кількість, м2	Сума, грн
Загальний обсяг продажу		
ПС-17	30000	450000
ПС- 20	12500	250000
Залишок на кінець року готової продукції		
ПС-17	6000	90000
ПС- 20	2500	50000
Загальний обсяг виробництва		
ПС-17	36000	540000
ПС- 20	15000	300000

Загальний обсяг продажу

ПС-17 30000 м2 х на 15 грн = 450000 грн

ПС-20 12500 м2 х по 20 грн = 250000 грн Разом 700000,00

Залишок на кінець року

ПС-17 30000 м2 х 20%:100% = 6000м2; 450000 грн х 20% : 100% = 90000 грн

ПС-20 12500 м2 х 20% : 100% = 2500м2; 250000 грн х 20% : 100% = 50000 грн

Загальний обсяг виробництва

ПС-17 30000м2 + 6000 м2 = 36000 м2 х на 15 грн = 540000 грн

ПС- 20 12500 м2 + 2500м2 = 15000 м2 х на 20 грн = 300000 грн

Таблиця 2

Річний бюджет придбання та використання матеріалів

	Випуск, м2	Прямі матеріальні витрати					
		Полімери		Наповнювач		Каталізатор	
		Вага, кг	Сума, грн	Вага, кг	Сума, грн	Вага, кг	Сума, грн
ПС-17	36000	72000	67500	144000	57600	360000	72000
ПС-20	15000	60000	54000	120000	48000	60000	12000
			121500		105600		84000

полімери

ПС-17 36000 м2 х 2 = 72000 кг х 0,9 грн = 67500 грн

ПС- 20 15000 м2 х 4 = 60000 кг х 0,9 грн = 54000 грн

І т.д. Наповнювач і каталізатор

Загальна вартість матеріалів ПС-17 67500,00+57600,00+72000,00 = 197100 : 36000 5,475 грн

на 1 м2

ПС-20 54000 + 48000 + 12000= 114000 грн : 15000 = 7,60 грн

Витрати матеріалів на реалізацію

ПС-17 30000 х 5,475 грн = 164250,00 грн

ПС-20 12500 х 7,60 грн = 95000,00 грн Разом 259250,00 грн

Розраховуємо річний бюджет прямих витрат на оплату праці

Таблиця 3

Річний бюджет прямих витрат на оплату праці

	Кількість, м2	Прямі витрати на оплату праці							
		Змішування				Обробка			
		годин	Сума, грн	годин	Сума, грн	годин	Сума, грн	годин	Сума, грн
ПС-17	36000	0,1	3600	10	36000	0,1	3600	8	28800
ПС-20	15000	0,2	3000	10	30000	0,1	1500	8	12000
			6600		66000		5100		40800

ПС-17 36000 + 28800 = 64800,00 грн : 36000 = 1,80 грн x 30000 = 54000,00грн

ПС-20 30000 + 12000 = 42000 грн : 15000 = 2,80 12500 x 2,80 = 35000,00 грн

Таблиця 4

Розраховуємо річний бюджет загально виробничих витрат

Витрати	Години		Разом годин	Загально виробничі, грн
	Змішування	Обробка		
Змінні	6600	5100	11700 по 2,00	23400,00
Постійні				93600,00
Разом				117000,00

Таблиця 5

Розраховуємо річний бюджет собівартості випуску продукції

	Матеріальні витрати	Пряма заробітна плата	Змінні загально виробничі витрати	Постійні загально виробничі витрати	Разом собівартості реалізованої продукції
ПС-17	197100,00	64800,00	13200,00		
ПС-20	114000,00	42000,00	10200,00		
Разом	311100,00	106800,00	23400,00	93600,00	534900,00

Матеріальні витрати ПС-17 67500,00 + 57600,00 + 72000,00 = 197100,00 грн

ПС -20 54000,00+ 48000,00+ 12000,00 = 114000,00 грн

Пряма заробітна плата ПС-17 36000,00 + 28800,00 = 64800,00 грн

ПС-20 30000,00+ 12000,00 = 42000,00 грн

13200 грн : 36000 = 0,37 x 30000 = 11100,00 грн

10200 грн : 15000 = 0,68 x 12500 = 8500,00 грн Разом 11100,00 + 8500,00 = 19600,00 грн

Таблиця 6

Розраховуємо річний бюджет собівартості реалізації продукції

	Матеріальні витрати	Пряма заробітна плата	Змінні загально виробничі витрати	Постійні загально виробничі витрати	Разом собівартості реалізованої продукції
ПС-17	164250,00	54000,00	11100,00		
ПС-20	95000,00	35000,00	8500,00		
Разом	259250,00	89000,00	19600,00	93600,00	461450,00

Таблиця 7

Розраховуємо річний бюджет витрат на збут та адміністративних витрат

	Матеріальні витрати	Прямі витрати	Загально виробничі витрати	Витрати на збут	Адміністративні витрати	Разом
ПС-17	197100,00	64800,00	13200,00	22500,00	9000,00	
ПС-20	114000,00	42000,00	10200,00	12500,00	5000,00	
Інші			23400,00	35000,00	14000,00	

змінні разом						
Постійні			93600,00	40000,00	60000,00	
Разом	311100,00	106800,00	117000,00	75000,00	74000,00	982900,00

Витрати на збут ПС-17 450000,00 x 5% : 100% = 22500,00

ПС- 20 250000,00 x 5% : 100% = 12500,00

Разом 22500,00 + 12500,00 = 35000,00

Адміністративні витрати ПС-17 450000,00 x 2% : 100% = 9000,00

ПС- 20 250000,00 x 2% : 100% = 5000,00

Разом змінні витрати 9000,00 + 5000,00 = 14000,00 грн

Таблиця 8

Бюджетний звіт про прибуток

Показник	Сума
Обсяг продажу (доходи від реалізації)	700000,00
Собівартість реалізації	461450,00
Витрати на збут	75000,00
Адміністративні витрати	74000,00
Прибуток	89550,00

Тема 6. Бухгалтерський облік в управлінні необоротними активами

Задача. 1. Оцінити організацію та методику обліку необоротних активів, структуру необоротних активів і використовуючи Баланс і Примітки до звітності, проаналізувати наявність, рух та ефективність використання необоротних активів (в т.ч. основних засобів).

2. Розглянути методи нарахування амортизації необоротних активів за їх видами та визначити які із методів доцільно використовувати до тих чи інших необоротних активів.

3. Розглянути основні пункти наказу Про облікову політику, про необоротні активи і визначити, які альтернативні управлінські рішення можна запропонувати для обліку основних засобів, нематеріальних активів тощо.

4. Розрахунки провести у таблицях, а також оцінити ефективність використання основних засобів.

Рішення:

1. Оцінити структуру необоротних активів підприємства.

Таблиця 1

Аналіз структури та динаміки необоротних активів ПАТ «Добрянський міськмолокозавод» за 2018-2019 р.

Необоротні активи	На початок 2018 р.		На початок 2019 р		Відхилення		Темп росту, %
	сума, грн..	питома вага, %	сума, грн..	питома вага, %	сума грн.	питома вага, %	
Нематеріальні активи:	-	-	-	-	-	-	-
залишкова вартість	-	-	-	-	-	-	-
первісна вартість	-	-	-	-	-	-	-
знос	-	-	-	-	-	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	126910	0,54	69158	0,22	-57752	0,32	54,49
Основні засоби:	100795	0,43	240573	0,76	139778	-0,33	238,68
залишкова вартість	100795	0,43	240573	0,76	139778	-0,33	238,68
первісна вартість	135691	0,58	288062	0,91	152371	-0,33	212,29
знос	34896	0,15	47489	0,15	12593	0	136,09
Інвестиційна нерухомість	-	-	-	-	-	-	-
Первісна вартість	-	-	-	-	-	-	-
Знос	-	-	-	-	-	-	-
Довгострокові фінансові	-	-	-	-	-	-	-

інвестиції:							
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	-	-	-	-	-	-	-
інші фінансові інвестиції	5409	0,02	6086	0,02	680	0	112,51
Довгострокова дебіторська заборгованість	-	-	-	-	-	-	-
Відстрочені податкові активи	937	0,01	624	0,002	-313	-0,008	66,60
Інші необоротні активи	-	-	-	-	-	-	-
Разом:	234051	100	316441	100	82390	0	135,20
у тому числі до валюти балансу	0,74	-	0,73	-	-0,01	-	98,65

Висновок: аналізуючи структуру необоротних активів доцільно зауважити, що більше 75% займають основні засоби. За період дослідження частка ОЗ збільшилась на 33% для ПАТ «Добрянський міськмолкозавод» дана ситуація є нормальною, оскільки це свідчить про розширення його виробничої діяльності. Що стосується відсутності частки довгострокової дебіторської заборгованості, то така ситуація є позитивною. Що стосується частки інших складових необоротних активів то, вони знаходяться на нормальному рівні для виробничого підприємства, тому у подальшому доцільно провести детальніший аналіз стану та руху основних засобів.

Таблиця 2

Стан і рух основних засобів ПАТ «Добрянський міськмолкозавод» за 2018 -2019 рр.

Показники	2014 рік, тис. грн.	2015 рік, тис. грн.	2015 % 2014 *100
1.Наявність на початок року	100795	240573	238,68
2.Надійшло	8 694,4	-	-
3.Вибуло	5 846,61	-	-
4. Нараховано зносу:			
а) на початок року	34896	47489	136,09
б) на кінець року	47489	71545	150,66
5. Наявність на кінець року	240573	314650	130,79
6. Залишкова вартість:			
а) на початок року (1- 4а)	65899	193084	292,99
б) на кінець року (5- 4б)	193084	121539	62,95
7.Рівень зносу, % :			
а) на початок року (4а / 1) *100	34,62	19,74	57,02
б) на кінець року (4б / 5) *100	19,74	22,74	115,20
8. Відхилення, всього (7б- 7а)	-15	3	-20
9. Коефіцієнт придатності (6а /1)	0,65	0,80	123,08
10. Коефіцієнт росту (5 / 1)	2,39	1,31	54,81
11. Коефіцієнт оновлення (2 / 5)	0,04	-	-
12. Коефіцієнт вибуття (3 / 1)	0,06	-	-

Висновок: аналізуючи стан та рух ОЗ за період 2018-2019 року доцільно зауважити, що ОЗ ПАТ «Добрянський міськмолкозавод» знаходяться в занедбаному стані. 57,02% ОЗ уже повністю амортизовані, а у 2019 році не було придбано ніякого обладнання (за даними СМІДА). На початок 2019 року лише 23,08% ОЗ є придатними для використання. Тому управлінням особливу увагу потрібно звернути саме на активну модернізацію ОЗ. Оскільки модернізація відбувається в основному за рахунок власних коштів ПАТ«Добрянський міськмолкозавод», а не за рахунок головних інвесторів, якими є переважно власники контрольних пакетів акцій, топ-менеджменту потрібно звернути особливу увагу на залучення нових вільних коштів. Активна модернізація

дозволить розширити та удосконалити виробництво, що в свою чергу вплине на величину прибутку.

3. Розрахувати вплив факторів на ефективність використання основних засобів. Розрахунки провести в таблиці 3.

Таблиця 3

Аналіз впливу факторів на фондovіддачу та фондоозброєність

Показники	2018 р	2019 р	Відхилення	
			+,-	%
Вартість валової продукції в порівняльних цінах, тис. грн.	181778	48218	-133560	0,27
Середньорічна кількість працівників	379	323	-56	0,85
Фондовіддача	4,44	4,23	-0,21	0,95
Продуктивність праці, тис. грн.	1997,91	3633,89	+1635,98	1,82
Фондоозброєність, тис. грн.	450,32	859,48	+409,13	1,91

Розрахунок факторів впливу на фондovіддачу

Взаємодіючі часткові показники		Узагальнюючий показник	Вплив на узагальнюючий показник	
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	Середня величина ОЗ, тис.грн.	фондовіддача	Назва фактора впливу	Розрахунок впливу
757207	170684	4,44	-	-
1173745	170684	6,88	Чистий дохід від реалізації	+2,44
1173745	277611,5	4,23	середня величина ОЗ	-2,65

Розрахунок впливу фактора: 2,44-2,65=-0,21

Висновок: за період 2014-2015 рр. ефективність використання ОЗ зменшилась. Дана ситуація є негативною (але не критичною) і спричинена наступною зміною факторів:

1) збільшення чистого доходу від реалізації на 416538 тис. грн.. спричинило збільшення фондovіддачі на 2,44;

2) збільшення середньої вартості ОЗ на 106927,5 тис. грн.. спричинило зменшення показника фондovіддачі на 2,65.

Таким чином, особливу увагу управлінцям потрібно звернути саме на ефективність використання ОЗ, а точніше на причини зменшення цієї ефективності.

Причиною такої ситуації могло стати або недостатність ОЗ, які використовуються у виробництві або їх застарілість (як моральна так і технічна).

Розрахунок факторів впливу на фондоозброєність

Взаємодіючі часткові показники		Узагальнюючий показник	Вплив на узагальнюючий показник	
Середня величина ОЗ, тис.грн.	Чисельність працівників	фондоозброєність	Назва фактора впливу	Розрахунок впливу
170684	379	450,35	-	-
277611,5	379	732,48	Середня величина ОЗ	+282,13
277611,5	323	859,48	Чисельність працівників	+127

Розрахунок впливу фактора: $282,13+127=409,13$

Висновок: вартість ОЗ, яка припадає на 1 працівника за період дослідження зросла на 409,13 тис. грн.. за рахунок зміни наступних факторів:

1) зростання середньої величини ОЗ на 106927,5 тис. грн. сприяло збільшенню фондоозброєності на 282,13 тис. грн.;

2) зменшення чисельності працівників на 56 чол. сприяло збільшенню фондоозброєності 127 тис. грн..

Загалом управлінському персоналу треба звернути увагу на стан ОЗ, оскільки коефіцієнт придатності склав на поч. 2019 року 80% і до того ж таке збільшення відбулось ще й за рахунок зменшення чисельності персоналу.

Тема 7. Бухгалтерський облік в управлінні оборотними активами

Задача.

1. Дати оцінку стану бухгалтерського обліку оборотних активів, їх оцінки та ефективності їх використання. Оцінити структуру запасів, їх динаміку, використовуючи додатки .

2 Оцінити стан обліку дебіторської заборгованості, зміни у структурі та визначити шляхи зниження дебіторської заборгованості та визначити її реальність

3. Обґрунтувати відповідні прийняті управлінські рішення щодо зменшення дебіторської заборгованості та ефективності використання запасів

4. Розрахунки оформити в таблицях 1, 2, 3.

Рішення:

Таблиця 1

Аналіз структури та динаміки оборотних активів за 2015 рік

Оборотні активи	На початок року		На кінець року		Відхилення		Темп росту, %
	сума, грн..	питома вага, %	сума, грн..	питома вага, %	сума, грн..	питома вага, %	
Запаси	16960	0,20	37762	0,32	20802	0,12	222,65
Векселі одержані	0	0	0	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи послуги	26080	0,31	53304	0,45	27224	0,14	204,39
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	26879	0,32	6392	0,05	-20487	-0,27	23,78
Інша поточна дебіторська заборгованість	5227	0,06	13016	0,11	7789	0,05	249,01
Поточні фінансові інвестиції	0	0	0	0	0	0	0
Грошові кошти та їх еквіваленти:	3252	0,04	8	0	-3244	-0,04	0,25
Інші оборотні активи	5765	0,07	8604	0,07	2839	0	149,25
Разом:	84163	100	119086	100	34923	0	141,49

Висновок: аналізуючи структуру та динамік оборотних активів ПАТ «Добрянський міськмолкозавод» за 2019 рік доцільно зауважити, що загалом розподіл складових оборотних активів є диспропорційним і основну частку складають запаси (на поч. періоду 20%, на кін. періоду-30%). Така ситуація загалом є нормальною для виробничого підприємства у сучасній економічній ситуації. Говорити про те, що зберігання коштів у запасах позбавляє підприємство використовувати їх в обороті не можна, оскільки збільшення запасів пропорційно зростає з

обсягом виробництва та реалізацією продукції. Щодо ефективності управління запасами управлінському персоналу потрібно звернути увагу саме на оборотність запасів, а саме вони повинні уникати зменшення даного показника нижче показника 5.

Після запасів основну частку у структурі оборотних активів займає дебіторська заборгованість за товари (більше 45%). Така ситуація є нормальною для молочних підприємств України і пов'язана зі специфікою роботи з роздрібними торговельними мережами, які характеризуються доволі низькою платіжною дисципліною та здійснюють розрахунки за поставлену продукцію, як правило, протягом 2-3 місяців. Основну увагу щодо дебіторської заборгованості на яку потрібно звернути увагу управлінцям це її оборотність (у 2017 році-16,32, у 2018 році-14,21). Не зважаючи, що цей показник зростає у динаміці він знаходиться на досить високому рівні (він повинен становити біля 19 для легких галузей-харчова).

Зменшення частки грошових коштів є явищем негативним, але в умовах інфляції їх значне зростання є небажаним. Основна увага управлінського персоналу повинна бути зосереджена на контролі належного рівня наявності грошових коштів, який би давав змогу розраховуватися з поточними зобов'язаннями і в той же час це не призвело до фінансових втрат підприємства через їх знецінення.

Таблиця 2

Аналіз структури та динаміки запасів 2014-2015 рр.

Запаси	На кінець 2018 року		На кінець 2019 року		Відхилення		Темп росту, %
	сума, грн..	питома вага, %	сума, грн..	питома вага, %	сума, грн..	питома вага, %	
виробничі запаси	11738	0,69	26840	0,71	15102	0,02	228,66
біологічні активи	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00
незавершене виробництво	1398	0,08	2839	0,08	1441	-0,01	203,08
готова продукція	1646	0,10	5220	0,14	3574	0,04	317,13
товари	2178	0,13	2863	0,08	685	-0,05	131,45
Разом:	16960	100	37762	100	20802	0,00	222,65

Висновок: аналізуючи структуру та динаміку запасів ПАТ «Добрянський міськмолкозавод» за період 2018-2019 рр. можна стверджувати, що найбільшу частку у структурі запасів займають виробничі запаси, причому у динаміці їх частка зростає, що свідчить про нарощування обсягів виробництва та збуту, що підтверджують дані надані самим виробництвом щодо обсягів виробництва та збуту. Щодо незавершеного виробництва, то його обсяги на кінець 2019 року у порівнянні з 2019 роком також зросли. Обсяги готової продукції зросли, обсяг товарів також зростає, тому управлінському персоналу потрібно звернути увагу на покращення стану роботи підприємства.

Таблиця 3

Аналіз структури та динаміки дебіторської заборгованості

Дебіторська заборгованість	На кінець 2018 року		На кінець 2019 року		Відхилення		Темп росту, %
	сума, тис.грн.	питома вага, %	сума, тис грн	питома вага, %	сума, тис грн	питома вага, %	
Дебіторська заборгованість за товари, роботи послуги:	26080	0,31	53304	0,45	27224	0,14	204,39
резерв сумнівних боргів	0	0	0	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
із бюджетом	26879	0,32	6392	0,05	-20487	-0,27	23,78
за виданими авансами	0	0	0	0	0	0	0
з нарахованих доходів	0	0	0	0	0	0	0

із внутрішніх розрахунків	0	0	0	0	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	5227	0,06	13016	0,11	7789	0,05	249,01
Разом:	58186	100	72712	100	14526	0	124,97

Висновок: аналізуючи структуру та динаміку дебіторської заборгованості ПАТ «Добрянський міськмолкозавод» за період 2018-2019 рр. доцільно зауважити, що і як для інших підприємств молочної промисловості частка дебіторської заборгованості за товари складає основну частину поточної дебіторської заборгованості підприємства. Що стосується дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом управління потрібно переглянути причини такого значного її зменшення та податкові і фінансові наслідки цього для підприємства.

4. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Види інформації та її формування.
2. Облікова інформація, що формується в управлінському обліку.
3. Облікова інформація, що формується у фінансовому обліку.
4. Рівні управління та їх інформаційне забезпечення.
5. Звітність підприємства та її інформаційне забезпечення
6. Використання даних оперативного – технічного обліку як підсистеми бухгалтерського обліку.
7. Значення даних аналітичного обліку для формування фінансової та статистичної звітності.
8. Удосконалення управління на основі впровадження досягнень облікової науки.
9. Управлінський облік як облік факторів обставин та умов, що впливають на виробничо–господарську діяльність підприємства. порядок надання інформації для прийняття рішень з управління економікою підприємства.
10. Перевірка ефективності виконання прийнятих рішень.
11. Використання управлінської звітності при управлінні виробничими процесами.
12. Використання інформації управлінського обліку при бюджетуванні виробничої діяльності.
13. Використання інформації фінансової звітності для прийняття рішень щодо придбання, продажу та володіння цінними паперами.
14. Значення фінансової звітності для забезпечення ефективного управління внутрішніми підрозділами.
15. Прийняття оперативних рішень на рівні цехів, дільниць, бригад тощо.
16. Узагальнення інформації про одержані доходи та використання її в управлінні.
17. Вплив управлінських рішень на склад та величину доходів.
18. Управління доходами від звичайної діяльності: операційної; інвестиційної; фінансової; іншої діяльності.
19. Прийняття управлінських рішень з формування фінансових результатів в діяльності підприємства.
20. Сутність управління підприємством, орієнтованого на підвищення його вартості.
21. Сучасні концепції вартісної оцінки підприємства.
22. МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості».
23. Методи капіталізації доходів.
24. Методи дисконтування доходів.
25. Бухгалтерський облік в управлінні вартістю підприємства.
26. Політика управління використання виробничих необоротних активів підприємства.
27. Політика управління грошовими активами.
28. Функції управління формуванням капіталом.
29. Методика управління структурою капіталу.
30. Аналіз статутного і додаткового капіталів при управлінні акціонерним товариством.
31. Організація екологічної діяльності на підприємстві.
32. Формування екологічних програм.

33. Методичні основи формування інформаційного забезпечення управління екологічними процесами.
34. Документальне забезпечення системи екологічного менеджменту. Облік витрат на екологічну діяльність.
35. Використання даних бухгалтерського обліку в процесі прийняття екологічних рішень.
36. Оцінка результатів екологічної діяльності.
37. Формування облікових показників та контроль їх якості.
38. Принципи регулювання якості облікової інформації.
39. Методи оцінки якості облікової інформації.
40. Система показників якості облікової інформації.

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ

1. Сутність облікової інформації
2. Порядок формування економічної інформації, її класифікація
3. Організація та технологія обробки облікової інформації та використання її в управлінні
4. Аналіз варіантів прийняття альтернативних управлінських рішень діяльністю підприємства
5. Принципи та структура управлінської звітності
6. Визначити яку необхідно інформацію для прийняття управлінських рішень і з яких регістрів можна отримати
7. Вказати які управлінські рішення можуть бути запропоновані студентами з проблемних питань щодо облікової політики
8. Теорія і методи прийняття рішень.
9. Процес прийняття рішень.
10. Альтернативи. Критерії.
11. Порядок надання інформації для прийняття рішень з управління економікою підприємства.
12. Перевірка ефективності виконання прийнятих рішень.
13. Види управлінських рішень та оцінка фінансових наслідків від їх прийняття.
14. Структурна схема підготовки і прийняття рішень
15. Типові задачі прийняття рішень (впорядкування альтернатив, розподіл альтернатив за класами рішень, виділення кращої альтернативи)
16. Оцінка фінансових наслідків від прийняття управлінських рішень
17. Основні показники, які характеризують діяльність підприємства
18. Бухгалтерський облік – джерело інформації для прийняття управлінських рішень
19. Управлінський облік в системі управління рішеннями
20. Значення і завдання використання управлінської звітності
21. Структурна схема підготовки і прийняття рішень
22. Типові задачі прийняття рішень (впорядкування альтернатив, розподіл альтернатив за класами рішень, виділення кращої альтернативи)
23. Оцінка фінансових наслідків від прийняття управлінських рішень
24. Основні показники, які характеризують діяльність підприємства
25. Політика управління використанням активів в операційному процесі.
26. Фінансова звітність: використання для аналізу діяльності та прийняття управлінських рішень
27. Податкова звітність – джерело інформації про достовірність нарахування та своєчасність сплати податків
28. Використання бухгалтерської фінансової звітності в управлінні підприємством
29. Використання статистичної звітності при прийнятті управлінських рішень
30. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств.
31. Облік в управлінні доходами і витратами на виробництво продукції
32. Облік в управлінні витратами за елементами.
33. Облік у управлінні загальноновиробничими, адміністративними витратами, витратами на збут та інших операційними витратами.

34. Організація контролю за доходами та витратами діяльності як процесом формування фінансових результатів.
35. Узагальнення інформації про одержані доходи та використання її в управлінні.
36. Вартісний підхід в управлінні підприємством.
37. Підходи та методи оцінки вартості підприємства.
38. Управління вартістю компанії.
39. Збалансована система показників у формуванні обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством.
40. Облікова політика як інструмент управління показниками фінансового стану підприємства.
41. Оцінка облікової політики щодо організації та методики обліку основних засобів підприємством.
42. Оцінка методів нарахування амортизації основних засобів і їх доцільності відповідно до обраної облікової політики.
43. Оцінка організації та методики обліку запасів відповідно до обраної облікової політики.
44. Основні етапи формування політики управління грошовими активами підприємства.
45. Облік в управлінні необоротними активами.
46. Облік в управлінні основними засобами.
47. Оцінка наявності, складу та руху основних засобів.
48. Облік в управлінні нематеріальними активами.
49. Облік в управлінні запасами та дебіторською заборгованістю.
50. Облік в управлінні використанням запасів для виробництва.
51. Оцінка, види та класифікація дебіторської заборгованості, використання методів нарахування резерву сумнівних боргів, оцінка організації обліку, структури дебіторської заборгованості.
52. Облік в управлінні грошовими активами.
53. Види грошових коштів і їх використання при управлінні грошовими потоками.
54. Прогнозування надходження та витрачання грошових засобів за операційною діяльністю.
55. Облік в управлінні капіталом.
56. Системи і методи аналізу та контролю при управлінні капіталом.
57. Особливості і принципи управління власним капіталом підприємства, складові власного капіталу, їх сутність та характеристика.
58. Склад залученого капіталу (зобов'язань), механізми управління залученим капіталом.
59. Звіт про власний капітал та його використання в управлінні підприємства.
60. Сутність екологічної інформації.
61. Екологічна політика і управління екологічної діяльністю.
62. Гармонізація екологічної, економічної та соціальної політики.
63. Підготовка облікової інформації щодо впливу управлінських рішень підприємства на навколишнє середовище.
64. Стандарти екологічної звітності: міжнародний аспект.
65. Сутність екологічного обліку.
66. Організація екологічного обліку на підприємстві.
67. Сутність та склад екологічних витрат на підприємстві.
68. Витрати на охорону навколишнього середовища.
69. Специфіка соціального управління та його взаємозв'язок з бухгалтерським обліком.
70. Соціальний облік, його сутність.
71. Характеристика соціальних звітів.
72. Формування облікової інформації в управлінні ризиками підприємством.
73. Принципи управління ризиками.
74. Визначення ризику в системі економічної безпеки.
75. Управління бухгалтерськими ризиками для забезпечення безперервності діяльності підприємства.
76. Ознаки класифікації ризиків, що чинять вплив на стан економічної безпеки з метою можливості їх відображення в бухгалтерському обліку.
77. Внутрішні та зовнішні джерела утворення ризиків, що впливають на стан підприємства.

78. Чинники, що забезпечують якість облікової інформації.
79. Якісні характеристики облікової інформації.
80. Фактори впливу на якість бухгалтерського обліку та звітності.
81. Оцінка якості облікової інформації.
82. Кваліфікаційні вимоги до спеціалістів бухгалтерського обліку.
83. Політика підприємства в частині управління професійними ризиками бухгалтера
84. Професійна етика бухгалтера.

Приклад варіанта аудиторної контрольної роботи Варіант 1

1. Тестові завдання.

1. Класичне визначення терміну інформація це:

- а) відомості, повідомлення, нові знання;
- б) форма відображення, передача відомостей про об'єкт у просторі й часі;
- в) нематеріальна суть, яка є управляючим фактором;
- г) немає правильної відповіді.

2. На нижньому щаблі облікової структури містяться:

- а) інформаційні одиниці – реквізити;
- б) первинні документи;
- в) реєстраційні одиниці;
- г) немає правильної відповіді.

3. Основні вимоги до облікової інформації:

- а) порівнянність, постійність, суттєвість, консерватизм, повнота;
- б) аналітичність, достовірність, значимість, правдивість, багатогранність, порівнянність;
- в) багатократність, концентрація, штучність, цілеспрямованість, аналітичність, корисність, достовірність, значимість;
- г) немає правильної відповіді.

4. Класифікацію інформації залежно від виконання нею в управлінні функцій розрізняють:

- а) первинна, похідна, нормативно-директивна, облікова, регулююча, аналітична;
- б) нормативно-директивна, планова, облікова, регулююча, аналітична, статистична, звітна, довідкова, спеціальна;
- в) первинна, нормативно-директивна, облікова, регулююча, аналітична, статистична, звітна, довідкова, спеціальна;
- г) немає правильної відповіді.

5. Реквізити-ознаки характеризують:

- а) якісну, сторону об'єктів обліку господарських фактів, явищ та процесів;
- б) якісну та кількісну, сторону об'єктів обліку господарських фактів, явищ та процесів;
- в) кількісну, сторону об'єктів обліку господарських фактів, явищ та процесів;
- г) немає правильної відповіді.

6. Ухвалити рішення - це:

- а) один з необхідних моментів вольової дії і способів його виконання;
- б) вибір однієї з можливих альтернатив впливу на керовану систему, в якій із певного числа варіантів вибирається найоптимальніший;
- в) складова частина будь-якої управлінської діяльності;
- г) немає правильної відповіді.

7. Поточні управлінські рішення найчастіше базуються на:

- а) даних оперативного, первинного та поточного бухгалтерського обліку, що організовується за центрами виникнення витрат та відповідальності;
- б) даних бухгалтерського обліку та бухгалтерської звітності;
- в) даних оперативного та поточного бухгалтерського обліку;
- г) немає правильної відповіді.

8. Залежно від цілей управління управлінська звітність поділяється на:

- а) внутрішня, зовнішня;
- б) калькуляційна виробнича, за елементами;
- в) інформаційну; про економічні результати; результативну про персональну діяльність;
- г) немає правильної відповіді.

9. Форма управлінської звітності повинна:

- а) бути стандартної форми і розкривати інформацію бухгалтерського обліку і повинна бути зрозуміла для внутрішніх і зовнішніх користувачів;
- б) бути довільної форми, розкривати інформацію бухгалтерського обліку;
- в) максимально розкривати зміст її показників та бути зрозумілою для конкретного користувача інформації;
- г) немає правильної відповіді.

10. Головний принцип формування обліково-аналітичної інформації управлінської звітності:

- а) достовірність; б) оперативність; в) плановість; г) немає правильної відповіді.

2. Практичне завдання.

Розробити форму управлінської звітності щодо руху грошових коштів, у якій представити 2-4 показники і обґрунтувати доцільність цієї інформації та її корисність для прийняття управлінських рішень.

6. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Знання студентів оцінюються за результатами поточного контролю (аудиторної контрольної роботи, що проводиться на практичному занятті та самостійної (домашньої) контрольної роботи), та підсумкового контролю – екзамену.

Пакет завдань для проведення аудиторних контрольних робіт складається із 30 варіантів. Кожен варіант містить 2 групи завдань:

- ✓ *перша* – тестові завдання, за кожну відповідь – 1 бал, максимальна оцінка – 10 балів;
- ✓ *друга* – практичне завдання – 10 балів, максимальна оцінка – 10 балів.

Максимальна кількість балів за аудиторну контрольну роботу – 20 балів.

Самостійна (домашня) контрольна робота виконується за завданнями отриманими від викладача.

Максимальна кількість балів за домашню контрольну роботу – 30 балів.

Підсумковий семестровий контроль – екзамен, проводиться за навчальним матеріалом, визначеним робочою навчальною програмою дисципліни у повному обсязі за навчальний рік.

Екзаменаційний пакет містить 30 білетів. Кожен білет містить у собі 4 групи завдань:

- *перша* – теоретичне питання, яке оцінюється максимально – 10 балів;
- *друга* – тестові завдання, кожне з яких оцінюється у 5 балів, максимальна сума балів – 10;
- *третья* – відкриті тестові завдання, кожне з яких оцінюється у 2 бали, максимальна сума балів – 10;
- *четверта* – практичне завдання, максимальна оцінка 20 балів.

Максимальна кількість балів представлених на перевірку завдань – 50.

Шкала підсумкової оцінки знань студентів за національною шкалою та шкалою ЄКТС

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за бальною шкалою	Оцінка за розширеною шкалою	Еквівалент оцінки за п'ятибальною шкалою
A	90-100	відмінно	5
B	80-89	добре	4
C	70-79		
D	60-69	задовільно	3
E	50-59		
FX	35-49	незадовільно	2
F	0-34	неприйнятно	1

7. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Безверхий К. В. Інформаційний комплекс облікової системи та звітність в Україні: монографія. К. : Центр учб. літ., 2014. 184 с.
2. Біологічні активи: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790 зі змінами і доповненнями. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text>
3. Бухгалтерський облік : підруч. Р. Ф. Бруханський. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 480 с.
4. Бухгалтерський облік: ділові ігри, ситуаційні вправи, тести: практикум. Жадько К. С., Олійник Л. Ш., Семенюта В. В. Дніпро: УМСФ, 2018. 100 с.
5. Бухгалтерський облік як інформаційна система для управління підприємством. Омецінська І.Я. Глобальні і національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Вип.8., 2015. С.1154-1158.
6. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навчальний посібник. О.А. Лаговська, С.Ф. Легенчук, В.І. Кузь, С.В. Кучер. Житомир: Житомирський державний технологічний університет, 2017. 416 с.
7. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI, із змінами і доповненнями. офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
8. Витрати: національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 зі змінами і доповненнями. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
9. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: [монографія] Київ: КНЕУ, 2012. 305 с.
10. Гудзь Н. В. Бухгалтерський облік : навч. посібник для вчз. М-во освіти і науки України. - 2-ге вид., перероб. і допов. К. : Центр учб. літ., 2016. 424 с.
11. Дебіторська заборгованість: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237 зі змінами і доповненнями. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>
12. Дохід: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290 (із змінами). Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>
13. Жиглей І.В. Бухгалтерський облік соціально-відповідальної діяльності суб'єктів господарювання: необхідність та орієнтири розвитку : Монографія Житомир: ЖДТУ, 2010. – 496 с.
14. Жидєєва Л.І., Колісник О.П. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством (організацією, установою): навчальний посібник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 178 с. (Серія «На допомогу студенту УДФСУ», т. 64).
15. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1, затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
16. Замула І.В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності у забезпеченні стійкого розвитку економіки: [монографія] Житомир: ЖДТУ, 2010. – 440 с.
17. Запаси: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246 зі змінами і доповненнями. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
18. Засадний Б.А., Бухгалтерський облік в інформаційній системі управління підприємством. Науковий вісник Херсонського державного університету: серія Економічні науки. Вип. 17 част. 1, 2016. с. 146-149.
19. Зменшення корисності активів: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 28, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24 грудня 2004 р. № 817 зі змінами і доповненнями. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05#Text>

20. Зобов'язання: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 11, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 30.01.2000 р. № 20 зі змінами і доповненнями. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>
21. Інвестиційна нерухомість: національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 02.07.2007 р. № 779 зі змінами і доповненнями. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07#Text>
22. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
23. Калюжна Ю.В. Ефективність бухгалтерського обліку в системі антикризового управління підприємством. Економіка : реалії часу № 3 (19) - 2015.
24. Методичні рекомендації щодо заповнення фінансової звітності: наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text>
25. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text>
26. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку: наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00#Text>
27. Методичні рекомендації із застосуванням реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами: наказ Міністерства фінансів України від 15.06.2011 р. № 720. URL: <https://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/treasury/2081-720.html>
28. Нематеріальні активи: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 р. № 242 зі змінами і доповненнями. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>
29. Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 27, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.11.2003 р. № 617 зі змінами і доповненнями. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03#Text>
30. Об'єднання підприємств: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 19, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 7 липня 1999 р. № 242 зі змінами і доповненнями. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text>
31. Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_020#Text
32. Облікова політика підприємства : навч. посібник для вчз. Ю. А. Верига [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Полтав. ун-т економіки і торгівлі. К. : Центр учб. літ., 2015. 312 с.
33. Основні засоби: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92 зі змінами і доповненнями. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
34. Оренда: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.07.2000 р. № 181 зі змінами і доповненнями. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00#Text>
35. Податок на прибуток: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 17, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28 грудня 2000 р. № 353 зі змінами і доповненнями. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01#Text>
36. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 із змінами від 17.09.15 р. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>

37. Порядок подання фінансової звітності: постанова КМУ від 28.02. 2000 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text>
38. Прибуток на акцію: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 24, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 16.07.2001 р. № 344 зі змінами і доповненнями. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0647-01#Text>
39. Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Інструкція затверджена Постановою НБУ від 21.01.2004 р. № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04#Text>
40. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 № 996-XIV. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
41. Про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Положення, затв. наказом МФУ від 22.05.1995 р. № 88, із змінами і доповненнями. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>
42. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>
43. Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: Положення затверджене постановою Правління Національного банку України від 29.12.2017 № 148 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text>
44. Сіренко Н.М. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: курс лекцій. Н.М. Сіренко, І. В. Баршевська, Ю.О., Щербина. Миколаїв: МНАУ, 2016. 132 с.
45. Управлінський облік: Підручник. 2-е вид., виправ. В.С. Ленъ. Київ: Каравела, 2017. 260 с.
46. Спрощена фінансова звітність: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 25, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39 зі змінами і доповненнями. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>
47. Шара Є. Ю. Фінансовий облік I : навч. посібник. К. : «Видавництво «Центр учбової літератури». 2016. 336 с.
48. Шара Є. Ю. Фінансовий облік II : навч. посібник. К. : «Видавництво «Центр учбової літератури». 2016. 308 с.

Допоміжна:

1. Верхоглядова Н. І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: навч.-практ. пос. К.: Центр навчальної літератури, 2010. 536 с.
2. Гончар В.П. Основні засоби: складові облікової політики. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2017. № 2. С. 35 - 41.
3. Колісник О.П. Процес формування облікової політики підприємства: теорія і практика. НАУКОВІ СТУДІЇ – XXI (культура, освіта – антропоцентричні парадигми і сучасний світ). Випуск 7 (Том 9). К.: МІЛЕНІУМ, 2016. Вип. 7 (Том 9). XIII с.+ 513 с. С. 172-179.
4. Колісник О.П., Ганноченко К.М. Формування облікової політики щодо розрахунків з різними дебіторами. «Ефективна економіка»: Електронне наукове фахове видання. Вип. 12. Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, 2016.
5. Колісник О.П., Гордієнко Т.В. Облік екологічних витрат в системі управління підприємством в умовах сталого розвитку. «Modern Economics», Електронне наукове фахове видання з економічних наук 19(2020), 69-75. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V19\(2020\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V19(2020)-12)
6. Колісник О.П., Поліщук М.О. Формування елементів облікової політики щодо основних засобів. «Економіка та суспільство»: Електронне наукове фахове видання. Вип. 9. Мукачівський державний університет, 2017. с. 1152- 1157
7. Король Г.О., Извекова І.М., Труш Ю.Т. Облікова політика підприємства: Навч. посібник. Частина I. Теоретико-організаційні аспекти облікової політики. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2015. 83 с.
8. Сердюк В. М. та ін. Облікова політика підприємства: Навч. Посібник. Донецьк: Донецький національний університет, 2013. 308 с.

9. Фінансовий облік: Навч. посібник / За ред. В. К. Орлової, М. С. Орлів, С. В. Хоми. 2-ге вид., доп. і перероб. К. : Центр учбової літератури, 2010. 510 с.

Інформаційні ресурси Інтернет:

1. Сайт Верховної Ради України: [//www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua)
2. Сайт Кабінету Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua>
3. Сайт ЛІГА:ЗАКОН: <http://www.liga.net>
4. Сайт Міністерства Фінансів України: <http://www.minfin.gov.ua>

Міжнародні видання:

1. FIA Foundations of Financial Accounting FFA (ACCA F3). Practice and Revision Kit. 2017.
2. Knowledge Management Strategies: A Handbook of Applied Technologies. M.D.Lytras M. Russ, R. Maier, A.Naeve. New York. 2008. 390 p.
3. Whittle R. Enterprise business architecture the formal link between strategy and results. R.Whittle C.B. Myrick. London. Auerbach Publications. 2004. 253 p.